

THE 2019
STATE OF THE
NATION ADDRESS

SONA

PRESIDENT RODRIGO ROA DUTERTE
16th President of the Philippines

State of the Nation Address
of
Rodrigo Roa Duterte
President of the Philippines

***

State of the Nation Address
of
RODRIGO ROA DUTERTE
President of the Philippines
To the Congress of the Philippines

[Delivered at the Batasang Pambansa Complex, Quezon City on July 22, 2019]

Thank you. Kindly sit down. Kumusta po kayo?

Senate President Vicente Sotto III and the honorable members of the Senate; House Speaker Alan Peter Cayetano and the honorable members of the House of Representatives; Vice President Maria Leonor Robredo, magandang hapon po sa inyo— sa iyo, Ma’am, [applause] kung nasaan ka; former Presidents Fidel V. Ramos, Joseph Ejercito, [applause] Macapagal-Arroyo [applause]; His Excellency Caccia and the esteemed members of the diplomatic corps; Executive Secretary Salvador Medialdea and the other members of the Cabinet; Chief Justice Lucas Bersamin and the Supreme Court; my fellow workers in government; mga mahal kong kababayan.

Let me begin by extending my hand in gratitude to all who kept faith with me in our most trying times. Numbers speak a thousand words and tell a hundred tales. But the landslide victory of the Administration candidates as well as the latest survey results show that my disapproval rating is 3%. [applause] I hope that the members of Congress— sana hindi kayo included sa 3% [laughter]— inspires me with determination to pursue relentlessly what we have started at the start of my administration.

This publication contains three (3) versions of President Rodrigo Roa Duterte’s State of the Nation Address: English version on page 1; Filipino version in Tagalog on page 19; and Cebuano on page 41.

The Tagalog and Cebuano versions were translated by the Komisyon sa Wikang Filipino (KWF).

Few men imbued with the will and the courage to do what he believes is right and just and whatever be the opposition in terms of numbers and noise, makes a majority. For it is not the eagle in the fight but the fight in the eagle that matters. [applause] Believe me, I will end my term fighting.

It has been three years since I took my oath of office, and it pains me to say that we have not learned our lesson. The illegal drug problem persists. Corruption continues and emasculates the courage we need to sustain our moral recovery initiatives.

Years ago, we saw the terrible devastation caused by illegal drugs. On May 23, 2017, our law enforcers launched an operation to serve a warrant and to neutralize terrorists. A group of armed men with sophisticated weaponry and aided by locals radicalized by extremist dogma and teachings fought our troops for weeks. During that Marawi Siege, tons of shabu worth millions and millions of pesos. Drug money killed 175 and wounded [2,101] of my soldiers and policemen in that five-month battle.

I am aware that we still have a long way to go in our fight against this social menace. Let the reason why I advocate the imposition of the death penalty for crimes related to illegal drugs. Our citizens have begun to do their part in the war against drugs, and through the barangay formation of anti-drug councils, and also actually surrendering bricks of cocaine found floating in the sea into our islands. I call this responsibility. However, the drugs will not be crushed unless we continue to eliminate corruption that allows this social monster to survive.

I respectfully request Congress to reinstate the death penalty for

heinous crimes [applause] related to drugs, as well as plunder.

My countrymen, it is a sad commentary that we cannot distinguish our need from our greed, our principles from our prejudices, the real from the fake, and the truth from a lie. The reason is because many of us, what matters above all is the "self." It is selfishness [at] its worst for no purpose other than personal aggrandizement.

To borrow the language of F. Sionil Jose, we have not risen above and beyond the parochial interests. Our warped loyalty to family, friends and tribal kin continue to exact a heavy toll on our programs designed to uplift the poor and reassure our investors, our foreign investors local, and the business sector in this country.

The recent uncovering of the massive fraud perpetrated against the public health insurance system proves that corruption is pervasive. Huge amounts of medical funds were released to cover padded medical claims and imaginary treatment of ghost patients. I am grossly disappointed. The government is conned of millions of pesos which could be used to treat illnesses and possibly save the lives of many. Thus I ordered the NBI to arrest and cause the prosecution of those liable. I appointed a new PhilHealth President, whom I know is a man of integrity, a military man, a former military officer, and gave him marching orders to prioritize ridding the agency of corruption.

By the way, I commend the Bureau of Investigation for its handling of high profile cases resulting in the arrest and prosecution of criminals. These culprits will have their day of reckoning in court. I hope it happens during the last three years of my term.

Concerning the unscrupulous persons manning our ports and scalawags in uniform, we have been unyielding in our reforms to weed them out of public service.

I have fired or caused the resignation of more than a hundred officials and appointees of government without regard to relationship, friendship and alliance. There is no sacred cow, as the saying goes, in my Administration.

Institutions that are the stewards of our resources and agents of development have long been a major source of public frustration. Drastic reforms within these agencies have yielded results. Our government-owned and controlled corporations (GOCCs), infamous for high salaries and bonuses being paid their executives and employees, have started to shape up. As of July 9, 2019, we collected more than P61 billion from GOCCs or government corporations, 32% of which, or P16 billion, from PAGCOR. [applause] This is more than the P36 billion collected in 2017. My salute to Andrea Domingo. [applause] Magpasugal ka pa, Ma'am, nang marami. [laughter] Bureau of Customs, though corruption-ridden, managed to collect Five Hundred Eighty Five Billion Pesos (P585,000,000,000) in 2018. Imagine how much more could have been collected had the BOC been clean and less corrupt.

May I cut and just— magsalita lang ako kung anong sa isip ko. I went to the Bureau of Customs two weeks ago and found out that there were about 63 of them facing charges, criminal charges, and 61 of them under investigation. I hope that I can have the cooperation of Congress if we cannot abolish their position. And if I cannot dismiss them for the reason that there is a security of tenure, I will just allow them to have their plantilla positions but they have to report to Congress every day

to help me in the huge paperwork that we have to do everyday. All of them will go out from the premises of the Customs area. [applause] I do not want them back.

We, in government, talk too much, act too little, and too slow. I recall saying that before the Congressional hearing when I was Mayor of Davao City. I say that again to emphasize how little we have changed since then. We are long on rhetoric but short on accomplishments. It's either you Congress or— even the Executive department and maybe me. So I am here to rectify my own error.

That is why I implore those who occupy positions of power and authority, to let your deeds and accomplishments do the talking. Lead by example. Words ring hollow when not followed by positive and prioritized action.

Time and again, I have emphasized that like my fellow workers in government, trabahante lang po ako ng Pilipino.

Last year, I assign— I signed the Ease of Doing Business and Efficient Government Service Delivery Act, a significant piece of legislation to improve service delivery and fight corruption, still until now.

However, much [has] to be done in ensuring our responsiveness to the people's needs. Based on complaints received by the Contact Center [ng] Bayan, Contact Center [ng] Bayan— that's in my office — the LTO, SSS, BIR, LRA, and PAG-IBIG are the top five agencies that need to drastically improve their service.

I reiterate my government— my directive to the government and instrumentalities, including the LGUs and the government corporations: simplify. May I... Nandito ba kayo? Simplify. Just like the others. You can do it electronically. You do not have to go to the office.

I've been asking that from you since three years ago. 'Pag hindi pa ninyo nagawa 'yan ngayon, papatayin ko talaga kayo. [applause] Nabubwisit na...

Simplify and make your services responsive to— client-friendly. Your client is the Filipino, our employer— from where the money in our pockets come from, from our salaries.

Thanks to Executive Secretary Medialdea, we have increased the number of lines [for] Hotline 8888 to make it more responsive to the public. Our ultimate goal is for our people to be freed from using these hotlines because government service and response have markedly improved.

Again, I will... Ang problema kasi ng Fili— I'm addressing now to the Filipino. Kayo rin kasi sinasabi ko na sa inyo, be assertive. At 'pag kayo o ikaw hiningian more than the required payment by government at humingi pa sa iyo, I've been telling you mag-eskandalo kayo sa opisina. Make a scene. Sampalin mo 'yang p***** i** na 'yan. [laughter] Kasi aabot rin sa akin 'yan. [applause]

And I have done that. Ako mag-prangka ako sa inyo, ako lang ang Presidente na hanggang ngayon nagbubugbog talaga ng tao diyan sa loob ng Malacañan.

Pinapakain ko ng pera 'yang mga y*** na 'yan. E galit na ako sa inyo e. Kindly be assertive. Pagka hiningian ka, sabihin mo, "T*** i** mo. Sabi ni Duterte, the President told us that if you extort money from me, I will slap you."

At sampalin talaga ninyo. Hindi na bale magkaaway. I will defend you. At kung maaari and this is what I've been doing all along. There's an [8888]. Be sure that it is true. Though you are not liable for libel pero huwag naman 'yang makasakit ka ng kapwa-tao na wala namang kasalanan. [8888], then place "To President Duterte, re: abuses by the director asking for money." Text mo, lalabas 'yan diyan. And that is for the public to view.

At kung totoo, Malacañan, I said, is open 24 hours— 24 hours basta corruption. And that is why that fiasco about the frigate ni Trillanes was because 'yung Koreano na napagbili ng barko, who sold the ship to the Philippine government, wala pa hong delivery. And it was there already ready.

And that is why that Korean went to Malacañan just to complain why is it that there is no request for delivery. So I told Bong, "Bong, ayusin mo 'yan." He went to Lorenzana and Lorenzana, nagsulat siya. May nakakuha because sa Malacañan, every administration may tao 'yan diyan. Every administration leaves some of the men because they are appointed on plantilla position.

E kinuha nila then it was brought here, before the Congress. And so Bong was called to testify. And he said, he was assured it will be a closed-door. I told Bong, "No, ask for an open and public hearing."

Sabi ko, “Sabihin mo sa lahat— wala— you have nothing. Just say the truth.” Sabi ko, pagkatapos niya testify, sabi ko, “Bong, maniwala ka hindi, you will be a senator.” [applause] Totoo ‘yan. That is the story of how convoluted politics and corruption here in our country works.

Equipped with political will, the government ordered the closure of Boracay Island for six months to prevent its further deterioration. We cleaned and rehabilitated the island and I allowed it to heal naturally. I am proud to say that it has been restored close to its original pristine state. Boracay Inter- Agency Task Force led by Secretary Cimat, and fully supported by Secretaries Año, Romulo-Puyat Oh, what’s her name? Puro surname ito, Romulo-Puyat. What’s her name? A si— a Berna. Ah, Berna Romulo- Puyat, Bello and Villar, and then TESDA Chief Mamondiong for this huge success. Kudos are also due to the PMS for integrating the six-month Rehabilitation Plan, and the NEDA for the recently-approved [Medium]-term Boracay Action Plan. [applause]

Boracay Island is just the beginning. And the girls there, the foreigners are waiting for you gentlemen to visit the place. They are all on the beach sunbathing. You are invited to— I have not been there.

Alam mo, nung naayos ‘yan, day before we were told that there’s gonna be an opening tomorrow. So on the TV that day, Magandang Hapon, showed a lot of buntings and banners, “Salamat Duterte.” So when I saw it, I called the military and the police, “Remove the bunting. I am not going there.” No need to really arbi— ah advertise. I am paid for what I’m doing.

Nakokornihan ako. Too much adulation, bordering pretensions. I can always smell it a mile away.

And I never went there until now. What I did was I went to the other side of the island and asked the DAR, “What is the status of the land behind the beach of Boracay?” And they are still categorized as forestal and agriculture. “Not...” I said, “Not commercial?” “No, Sir.”

So I told the Agrarian Reform, “Go to the place, have it inspected because I will declare the whole of the island a land reform program.” And I gave the islands piece by piece to the Atis, the natives of the place para walang masabi. Marami kasi ginawa ko raw [applause] para linisan ko, ibigay ko sa mga kaibigan ko.

Wala akong kaibigang mayaman. Ayaw kong kaibigan ng mayaman because pagka mayaman ka, tatabi ka lang sa akin, pati ako napahiran na ng kung ano-ano ang hingiin mo sa gobyerno.

There are those who violate environmental rules. I am giving due notice to the LGUs and other stakeholders, kayo po, of tourist destinations to take extra steps in the enforcement of our laws and the protection of our environment.

On January 27, 2019, we officially started the Manila Bay rehabilitation. Though we have a long way to go, we are encouraged by the test results of the waters near Padre Faura. We will relocate informal settlers— I hope it can happen during my time— along the waterways and shut down establishments that continue to pollute and poison our waters.

Make a choice. I’m going to the... [Malaki ba ‘yung building diyan?] I’m going to dismantle your burning ah— building— or just simply burn it down so that we can have a new set-up of environmental

friendly, whatever that means.

Through the Build, Build, Build Program in emerging economic hubs outside Metro Manila. This will swiftly gain ground, thanks to the efforts of the Economic Team led by Secretary Dominguez. Hard at work in the interconnection of our islands and cities by air, land, and sea are Secretaries Tugade and Villar.

Alam naman ninyo. Magaganda na ang airport ninyo. Inuna ko nga kayo eh. Everybody's complaining about the Davao airport and I said, "Davao will be the last." Kung hindi na maabutan, sabi ko mga taga-Davao, pasensya na kayo. Para walang masabi ang Congress sa atin, baka nga 3% sila doon sa kabila.

We also paved the way for the entry of third telecommunications provider. Do not worry about this. There is no corruption at all. I guarantee you, upon the grave of my father. I do not allow— I do not talk to them. I just say: Just do your work. And kung maaari, according to what the specifications are required by this government.

I challenge this new player to fulfill its commitment to provide fast and reliable telecommunication services to our people, especially in underserved areas. DICT Secretary Honasan will be the lead man in this endeavor. I hope he is here. [applause]

However, developmental gains will not be felt by our people in the countryside if we cannot maintain law and order. 'Yang peace and security, wala 'yan. We need to enforce the law.

After almost two decades of peace negotiation, the Bangsamoro

Organic Law was finally passed and ratified.

For decades, our Muslim brothers in the ARMM have been mired in poverty. My late Muslim brother, MinDA Chair Abdul Khayr Alonto, envisioned a progressive, peaceful, and united Mindanao during our lifetime. It is my hope that the Bangsamoro Transition will fast-track the establishment of regional government that will secure and comfortable life for Muslim brothers and sisters, and all indigenous communities in the Bangsamoro Regions.

Additionally, I have taken the helm of the National Task Force to End Local Communist Armed Conflict and have assigned a Cabinet member to each region to harmonize government efforts in attaining national development [and] security.

Through the exceptional leadership of Secretary Briones and the DepEd, I am proud to say that this year more Filipino learners are receiving basic education, with over 27 million enrollees from Kinder to Senior High School. [applause]

And because we still have a little to spare, the fastest population growth, one of the— is the Philippines. We are so industrious that we are producing more people than... [laughter] I do not want to quarrel with the religious but...

More than [823,000]— sorry my eyes is not good— for the... Isinusuot ko lang 'to 'pag mag— paminsan-minsan e. Out-of-school youth and adult learners were able to access non-formal education through the Alternative Learning System. For our national sports development, I support the proposed measure to create the National

Academy of Sports for High School students. [applause]

Almost 86,000 micro, small, and medium enterprises or MSMEs have received over P3 billion worth of loans since 2017, thanks to the efforts of Secretary Lopez and the DTI.

Additional benefits for solo parents, [applause] the assignment of health workers in all barangays, and the expansion of the Malasakit Centers, are what we also hope to achieve through the bills filed by the original concept of Bong Go. [applause] Para manalo sa kampanya, 'yon ang mantra niya. Totohanin mo lang, Bong, mapahiya tayong lahat. [laughter]

I also implore the Congress... You— look into it. You have to study this very carefully. Congress has to postpone the May 2020 elections and 'yung Barangay, Sangguniang Kabataan to October 2022. Because if you read it, this... [applause] To rectify the truncated terms. Paiba-iba na e. The truncated terms of sitting barangays but also provide them with ample time to finish their programs and projects. I suggest Congress should also enact the Magna Carta for Barangays. [applause]

This Administration's malasakit at serbisyo program has, of course, reached the Filipinos who labor in foreign lands. The milestone signing of the Bilateral Labor Agreement with Kuwait in 2018 is a testament of my commitment to stop abuses inflicted on our overseas Filipinos. To ensure their welfare, protection and their access to government services, the establishment of the Department of Overseas Filipinos will sufficiently address this particular need. [applause]

Our accomplishments for the past three years and the plans

for the next three are discussed in detail in my mid-term report to the people, copies of which shall be made available before the day ends.

Let me repeat what I said many times before. Honestly, I have identified the enemy who dumped us into this quagmire we are in. I have met the enemy face-to-face and sadly, the enemy is "us." We are our own tormentors —addressing the Filipino people— we are our own demons; we are as rapacious predators preying on the helpless, the weak and the voiceless. We find corruption everywhere in government with every malefactor watching his cohort's back in blatant disregard of his oath when he assumed public office. Even the language has evolved to soften the wickedness of the criminal act. "For the Boys", "sponsoring an event" or what-else-have-you. No amount of euphemism can trivialize or normalize betrayal of public trust or any other criminal offense. It is an injury laced with insult. It is both a national embarrassment and a national shame.

For every transaction, a commission; for every action, extortion; and a request that goes on and on – endlessly and shamelessly.

Catharsis is what we, individually and collectively, need to do today— not tomorrow but today. Self-purgation followed by the resolve to do what is right and proper, is good for the nation's health.

Let me ask you: When will corruption end? Kailan ba talaga 'to? Hanggang kailan? Well, I don't know. I've been in— with government for almost 35 years now. I am not singling out myself. It's the entire gamut of our system.

Corruption exasperates. It frustrates. It is also exasperating that

there are times when I think that perhaps it is blood that we need to cleanse and rinse away the dirt and the muck that sticks to the flesh like leeches.

Of course, it is only a thought. I am simply thinking aloud. To dispel any controversy that my statements in this regard will create something else. Words of Pedro Guerrero who said, “Sometimes they write what I say and they write —and they write what I say and not what I mean.” So ‘yung mga pa-purga-purga lang diyan. I use similes, metaphors, hyperbole, and other figures of speech every now and then, to prove or stress a point. I am as human as anybody else.

On the matter of the Philippine— West Philippine Sea. The avoidance of conflict— armed conflict and the protection of our territorial waters and natural resources compel us to perform a delicate balancing act. A shooting war is grief and misery multiplier. War leaves widows and orphans in its wake. I am not ready or inclined to accept the occurrence of more destruction, more widows and orphans, should war, even on a limited scale, breaks out. More and better results can be reached in the privacy of a conference room than in a squabble in public. That is why I will do in the peaceful way, mindful of the fact that it is our national pride and territorial integrity that are at stake.

Short of expressly advocating a call to arms, there are those who say that we should stand up and stop those who fish in our economic zone. Of course we will do in due time. There is...

Alam mo ganito ‘yan eh. Noong— when I became President and when the M16 rifles were cancelled by America upon the prodding of the US Congress, I found myself in a quandary because reports were

already very ripe na there was the passing of arms in Marawi.

And because of the arms were already— mostly in the hands of the police, hands-me-down from the army were quite old and sometimes the bolt that pushes the bullet flies out and the barrel has really become loose, and there are no more launch and planes to push it into a circular trajectory to maintain its accuracy.

So I was forced to go to China. E mabuti’t na lang nasabi ko sa inyo ‘to. Then in China, we had a bilateral. I brought along the military man— Año, the chief of staff then, and all of them, Lorenzana, Esperon, National Security.

In that meeting, I said— Cabinet members were there— “I want to go to my territory to dig oil.” That was the word, “I dig.” Because that is ours. Ang sabi ni President Xi, “Well, you know there is a conflict there. Do you think, rather than go there and have a confrontation —not necessarily the grey ships, war ships. But you know a squabble there could lead to something else.” Sabi niya, we just became friends. And perhaps we can talk about this. But not an outright precipitate move because... He said it softly, “It can mean trouble.”

If the trouble comes out from the mouth of a president of a republic, anong magawa ko? So what did I answer? “Well, then maybe, Sir, we can talk about this at some other time.” But definitely, before I go, we must talk about the West Philippine Sea. We cannot you know, have our cake and eat it, too.

You know, I cannot even go there to bring the Coast Guard to drive them away. China also claims the property and he is in possession. ‘Yan

ang problema. Sila 'yung in possession and claiming all the resources there as an owner. We are claiming the same, but we are not in the position because of that fiasco noong dalawang nag-standoff doon during the time of my predecessor si Albert, ambassador. If I'm correct. I do not know his real name. Tayo ang umatras. Pagsabi niya umatras, that was a kind of a compromise. Tayo ang umatras. Noong umatras tayong, pumasok sila. Marami na.

That day, we lost the Spratly and the Panganiban Island. Iyan ang totoo. Walang bolahan 'yan. Ngayon, may arbitral ruling. I... I said, I could not even ask for the oil claiming the entire resources of the...

Anong sabihin ko sa kanila? Kaya sinabi ko, "Let us do this mutually." Of course, when Xi says, "I will fish," who can prevent him? And sabi ko naman, "We will fish because we claim it."

And sabi ko, "Please allow because..." Before that, they were driving away our fishermen. 'Di ba inaabog nila? Kaya sabi ko, "Do not drive them away because the Filipinos are of the belief that they are also... they claim it."

Now, if you deprive—deprive the Filipinos of—there, magkagulo talaga 'yan. And it could lead to ano— not really a war, and I said, "we have to..."

Kaya ang sabi ko... When I said, "I allowed," that was on the premise that I own the property. Pero hindi tayo in control of the property. Ayan magsabi sila, "Of course, I will allow you." Kaya pinabalik.

E 'yung disgrasya, 'yung pagsabi, "a mere incident— legal,

marine incident," 'yan ang ginagamit sa batas, "a marine incident happened." Hindi naman sinasabi na "marine accident."

It was just nabanggaan, wala naman. So they wanted to talk, tapos ayaw dito. And so, "So sige, we will investigate and you investigate, and when you are ready, we should meet and compare notes, and let us determine who pays for what damage."

Ganun lang. Ipadala ko 'yung marines ko to drive away the Chinese fishermen. I guarantee you, not one of them will come home alive.

Kung ipadala ko 'yung limang— pati 'yung frigate ko na bago, 'yung pinagkaguluhan nila ni Trillanes diyan sa— that made Bong a Senator, ubos 'yan because there are already guided missiles in that island.

And the fastest that they have installed there can reach Manila in seven minutes. You want war? Alam mo, asaran 'yan e. Supladuhan 'yan. Kung supladuhan lang, murahin, "P***** i** mo, l**** ka. Umalis ka diyan."

Kung ganunan lang, bright ako diyan. Hanggang bunganga lang. Pero kung bunutan na ng baril, a pwede siguro basta dalawa lang. But the problem is, there— whether we do it in a diplomatic way, there will be heated arguments, sigurado 'yan.

We do it in a confrontation doon. We try to drive them away, it could lead to a violence. Any way 'yan. By the way the President answered when I said, "I will dig my oil," the first time I went to China.

Nakita ko 'yung tao e. So you can, more or less, draw a profile of his, "Please do not do that because there will be trouble." Ano... Anong magagawa ko?

I went there. I said, "The fisheries who were..." And besides, I was invoking 'yung traditional fishing rights. It is in that arbitral ruling. Ayaw lang ninyong gustong tignan.

It was mentioned there that even before countries were in existence, people around an ocean or a lake had already been fishing there for generations. And that is why fishing rights are allowed in so many cases between Finland and Germany, decided by UNCLOS— UNCLOS and the International Law of the Seas.

UNCLOS is a product of a treaty. That treaty is also a part of our land because we are a signatory. E kung basahin lang ninyo 'yan nang husto, it is there. You might just...

China and everybody recognize traditional fishing rights for the natives who were there even before the creation of republics and governments. That law is a humane law.

So I'm sorry I have to... I promised you 40 minutes. My God, I... You want me to stop? We can go home now. [laughter] I have exceeded my... There is the, you know, there is a time for everything.

Do not believe the others because they are not my friends. They are my political enemies. They said I do not believe in God. Who says? I am a believer of a universal mind there.

But [applause] I do not believe that a God so perfect would create hell for his creation. What kind of God is he? He is not my God. There is a time to— for everything. A time to negotiate and a time to quarrel with your enemy, with your political opponents or with your wife.

That is why some lives here are... And a time to antagonize and a time to make peace and time to go to war, and a time to live and a time to die. That's Ecclesiastes 3.

Our ownership of the Philippine— West Philippine Sea is internationally recognized. However, both the United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) and the Arbitral Award in the case of People— "Republic of the Philippines vs. People's Republic of China" recognize instances where another state may utilize the resources found within the coastal state's Exclusive Economic Zone.

The arbitral ruling even states that the one that they are charging me for violating the Constitution.... Sino gani 'yon? Suntuin lang kita diyan ngayon mabuti pa. Nandito e. The arbitral ruling even states that the Philippines may enter into fishing agreements with other states, provided certain conditions and requisites in the UNCLOS are met.

So 'yung akin, sabi niya, "Let's go fish." Sabi ko, "You have to act..." You know, they have been fishing there since time immemorial. I think it was Adam who got the first Lapu-Lapu there. Let me assure you, that national honor and territorial integrity shall not... shall be foremost in our minds, and when we may take the next steps in this smoldering controversy over the lines of arbitral ruling, the West Philippine Sea is ours.

There is no ifs and buts. It is ours. But we have been acting, [applause] along that legal truth and line. But we have to temper it with the times and the realities that we face today.

Poverty incidence fell from 27.6 percent in the first half of 2015 to 21 percent in the first half of 2018. The most important number, though, is the six million Filipinos we need to pull out from poverty. Kindly help me on this. [applause]

And you know, as I said, corruption is everywhere. You are free to investigate. I don't take offense. If there is anything wrong in my department, the Executive, you are free to open the investigation anytime.

You do not have to call me. Call the idiots, expose them, and send them to jail. You are helping me. Do not be... I am not... I've been a prosecutor. I know how it works. Feel free. Feel free to expose anything that is not in accordance with law.

We have pursued tax reforms to fund our poverty reduction programs. I therefore implore Congress to immediately pass Package 2 of the Comprehensive Tax Reform Program, or the TRABAHO Bill, which shall gradually lower the income —corporate income tax, and rationalize and improve fiscal incentives.

It will energize our MSMEs and encourage them to expand their business and hopefully generate, hopefully— I'm missing the word hopefully para sabihin na "you're all talk"— hopefully [1.4] million jobs in the coming years. The MSMC— MSMEs hold the promise of raising a lot of Filipinos.

I, therefore, believe that it is now time for Congress to approve a new version of the Salary Standardization Law. Ngayon na. [applause] And to the teachers, alam mo dito who toil and work tirelessly to educate our young.

Kasali na po dito 'yung hinihingi ninyo. Hindi naman masyadong malaki, pero it will tide you over during these hard times. A little bit bigger than before. [applause] This is intended to increase the salaries of national government workers, including teachers and nurses. Nurses, correct. [applause]

I am also asking Congress to pass the remaining packages of my Administration's Tax Reform Program, and the bills that would further raise excise taxes on— very good, let us do it— tobacco and alcohol.

Sinong naninigarilyo dito? They should be exterminated from the face of the earth. [laughter] They are the ones... You know, I... I'm... I do not hide my— what's wrong with me. I acquired Buerger's disease because I smoke.

But I made it a national policy because you know when I was new mayor, I went around to see the discos and nightclubs. I could hardly see the faces of the people inside. You have to wade into a thick smoke to just recognize one.

So that's when I decided, but I was still smoking. But I decided because I knew, I already had it. So it's time to— sabi ko. And a national law, para lahat na, that at 12 o'clock, everything closes.

I am not trying to pull a chair here. Mine was that two o'clock noon sa Davao, it was two then I reduced it to one. When that boxing mayor there became mayor, she reduced it to six. Walang order, no orders in advance.

Kasi we have ordered already, so you can close but we have to drink. Itong ngayon, at 12, everything closes down. Nobody works. So I... I think that we should adopt it. Most of the states, in many states, in many countries, ganun man. Alas dose, sarado na talaga.

We have to stop drinking. And jukebox, they're only good up to eight, nine. Eight, maganda 'yan. It's a... It's there in every corner, the store. Blares out noise and the children who will go to school and the working class, and you are there with your store.

I have prohibited it in Davao. And at 12, as you see, Davao is quiet because everybody is resting already. Be it in the memorial parks, cemetery, or in the comfort of their homes.

The valuation system has also to be improved local government units and rationalize capital income [taxation]. I urge Congress to review and pass the Government Rightsizing Bill to reconfigure the existing Metro Manila-centric bureaucracy; streamline government systems in order to deliver services without delay and within a short timeline. These reforms would be for naught if we cannot avert of a "new poor" every time a disaster strikes. The Philippine experience has shown that natural disasters and— are poverty creators.

That is why we need to hasten the establishment of a Department of Disaster Resilience (DDR) so that these departments focus on the

natural hazards and climate change. I urge Congress to fast-track the passage of the Administration of this bill— Administration version rather. In 2017, I reminded all of you of the probable consequence of a catastrophic earthquake in Metro Manila and its surrounding provinces. Since then, I have established the Project Management Office for the Earthquake Resilience and the Greater Manila Area to implement two-pronged strategy on earthquake resilience and mitigation efforts.

I just heard, it's not in my speech. I just heard that from a psychic that the first crack when the "Big One" hits, will be right here in the center of this... [laughter and applause]

'Yan man ang sabi nila. "Philippines is so corrupt, it's so lousy that if you kill all congressmen, senators and the president, we will have a new day." [laughter] So I pray that if the earthquake comes, it comes now. This moment. [laughter] Kumpleto na tayo. May madamay pa tayo doon sa harap. [laughter]

We weathered one damaging effect of climate change this year. The El Niño wreaked havoc in the agricultural sector and caused water shortage in the greater Metro Manila area. We need to pass a bill creating the Department of Water Resources and Water Regulatory Commission. [applause]

Alam mo, the agencies and the guys there handling the— the entire water works system— you have to change it immediately.

You know what, there was this three-day no water. I was in Davao. So everybody was complaining and I was even afraid to come here because what if my girlfriend will not be able to— to take a bath.

[laughter] She will smell like hell. So I said, I'll wait for the water to wash her.

Alam mo kung hindi ako nagmura, kung hindi ko sinabi, "p**** i**, papatayin ko kayo, p**** i** niyo." And then when I arrived in the morning, there was water. And my girlfriend was fresh. [laughter]

I also call on Congress to pass a law mandating a Fire Protection Modernization Program. Diyan tayo nagka-ano. If you go to Davao, you'll find the best. The best of everything, 911, all the cameras, all the screens. We did that if you can find it.

Alam mo— alam mo sabi ni... Is there... Sonny is here? Secretary Dominguez? A Sonny. Siya man ang magyayabang. Sabi niya, "marami tayong pera". Pero 'pag tanungin namin siya doon sa Cabinet meeting, "tsk tsk tsk tsk, walang pera, walang pera". [laughter] Si Diokno ganun rin kaya gi-tapon ko sa Central Bank. [laughter]

Every time sabihin mo, you know we discussed projects, we plan and we submit it to Congress, it's final imprimatur. E 'di kami ang, "May pera ba tayo diyan, Sir?" "Wala." "Magkano?" "Four billion." "Tsk tsk tsk tsk tsk that is not the tsk tsk practice. No money, no money." P***. Saan pala ang pera natin dito? Sa bulsa ninyo? [laughter] Karaming collection natin dito. But Sonny says that we can fund. This one we have to answer.

Now, I would like to remind... Pagbigyan na lang ninyo ako tatal para naman ito sa lahat. Alas-sais pa nga ginugutom na kayo. Hindi pala kayo nag-merienda?

Alam mo, ever since na-integrate 'yan, you would notice in your

cities and provinces the deterioration of the service itself. Wala ng mga truck, luma na. And would you believe it in Davao City, I'll show it to you, we have a 1934 Studebaker fire truck. Maganda pa.

So we have to— we have to do better than this. There are other cities which are utterly— utterly without the tools to respond to the challenges of fire. We have to come up with something that is really good.

I mean at this age, it would be a shame if you cannot put up a fire in two days, three days, my God. We have to set aside.

Sonny, you have the money? [laughter] Oh, yes. Oh see. Basta sa maraming tao mahiya man mag-deny. [laughter] Totoo 'yan. Totoo 'yan. We have the money, so maybe Sonny can give you a figure that we can set aside.

Nakakahiya talaga itong ano natin. Ang Davao, meron. Davao has a very good 911. Hindi ako nagyayabang. And we have cameras in every corners that's why we can solve crimes immediately. And meron kaming 911. "What is your emergency?" That's the standard. So it's fire, they call the fire department.

Sabi ko, "911." "Yes." "What's your emergency?" "I— I seemed to lose my —to have lost my girlfriend." "We know you, Mayor. You go back to Manila there are plenty left there. Go." [laughter]

This will equip the fire— Bureau of Fire Protection with tools to respond to the challenges. I further ask Congress to urgently pass

the Na— ito— the National Land Use Act or NALUA within this year. [applause] Paki lang po. So that we can proceed with the new... Well, we can meet the— the demands of the new investors coming in. Ang lupa natin ang problema e.

A science-based national land use plan would serve as basis for the LGUs in crafting respective development plans, and help disperse economic activities to the countryside.

The dispersion of economic and business activities to Visayas and Mindanao is not just a campaign promise. It is an economic imperative and a key to our country's sustainable and equitable development. We will encourage investments that would develop the rural areas and Metro Manila and other mega urban areas.

Let me cut here, tatal maliit na lang. I would just like to remind everybody. No offense intended to the mayors and governors to the local government. Pero 'yang style ninyo na it takes about three days, four days for the employees of a certain company, store, or whatever to go back and forth, back and forth.

When they go back, you have a new regulation. He gets it, he secures it and when he goes back, oh there's still you have to follow— you have to get this paper.

I will tell you now. Hindi ako nagyayabang. In Davao, it's one hour unless there is a need for ocular inspection. I am directing you publicly, mayors— mayors. I am also directing the DILG, Secretary Año of the local government to see to it that this is honored. All clearances, permits emanating from your office that would also need your approval,

must be out at the very least within three days. [applause]

You do not do that. I am directing si Secretary Año, is he here, Sir? Nandito ka? Oh, Secretary Año, he is the former chief of staff, he's also a military man.

I want three days, unless there is an exceptional reason, three days, para hindi na magpa-balik-balik kasi diyan ang perahan e. Pagdating doon meron na naman hingin, pagdating doon may hingin.

Kaya I told to the Filipinos, if it is done to you, I'm telling you, slap the guy, create a scene, create a scandal because that incident however little will reach me. And if it does, you can be sure, if I do not call you and the idiot, I will go there myself. That is a promise, that is a pledge. [applause]

Make it a part of my oath of office. Lahat kayo diyan pati 'yang tsk— easement. Well, under Villar, okay na. Pero 'yang easement billion dollar— ah billion pesos. Well, if it's a foreign company, it's a billion dollar thing.

Ganun 'yan. Pabalik-balik at hindi binabayaran. That's why nagpatong... If all moneys and revenues due government are collected in good faith, marami tayong pera. I'm telling you as President. Marami tayong pera para extra money to uplift the— the mass of Filipinos who are suffering. Maski ospital lang and housing.

Jobs, it's the economy that runs it. If the economy is good, more jobs. At the meantime, itong hospitalization, education, the basic things at saka itong relocation. Kaawa talaga.

Kung makolekta lang lahat hindi ma-corrupt ang pera, marami tayong pera. Kaya ako nagsabi. That's why I— I resi...

You know, I will make it public. I was at the Nayong Pilipino. I gave it to a group of people. Tapos nagpa-bidding sila. Ang nagbidding nila is to allow a gambling casino to be erected there inside the Nayong Pilipino.

Kaya ko nagsabi t*** i** ninyo. Anong kahulugan ng Nayong Pilino kung lagyan mo ng sugalan and without a bidding? You know, nandiyan na 'yung mga generals, they are there, chief of staff. Kasi pag galing doon pumunta ako sa command conference. Pagdating ko sa command conference, may ipinasa si Sonny ghost delivery sa AFP hospital. E galing pa ako doon sa...

When I was facing the military and police, sabi ko, "Look, I thought I had my back covered by you? If I cannot trust you, you better tell me now. Because if you, the commanders of the Air Force, Army pati Albayalde and the Navy, I will step down now. I am resigning, I'll go back to Davao. You do the explaining to the people why."

Ginanun ko talaga. And in one of the Cabinet meetings ganun rin. There was this two-year, pabalik-balik na 'yung— back and forth, back and forth, for two years it was sitting on their ass, the papers.

So when they were explaining to me the revised plan and with so many requirements, clearances from NBI, I stood up with the Cabinet members, lahat kami. In a Cabinet meeting, I said, "Stop. That idiotic matrix is not for me. That is intended for the next— maybe the president after the next." Lumabas ako sabi ko, "Inyo na 'yang gobyerno

ninyo."

Sabi ko wala ako... I— I'm tired. I'm tired and I am... Talagang gusto ko na rin mag-resign. Sabi ko, I am not happy anymore. Sabi ko anytime— ah the military said, if you want to go out? If you want to take over coup d'etat, go ahead. Do not bring your armors. Do not bring your weapons here. Just call me and we'll have coffee.

I do not believe. I think Marcos and Estrada were correct that they did not allow the... Kasi 'yung guwardiya mo, guwardiya dito, pareho 'yan. Lahat sila dadaan 'yan sa presidential command. All of them will be assigned. Nag-iikot 'yan sila lahat. A taste of everything. Hanggang Mindanao kaya kilala ko 'yan sila lahat dumaan ng Mindanao eh.

Sabi ko talaga, "Inyo na. Ayaw ko na." Sabi ko, "Sige, sinong gusto? Raise your right hands. I..." "I..." "Duly appointed member of the junta, will now make the SONA next month."

A bahala kayo diyan. You threatened about... If you think that you can run the country better than the elected one, go ahead. That's not my— it's the problem of the Filipino people.

Talaga sa Cabinet na— na tsk... Kaya abutan ako ng topak, magbaba dito ako ngayon. Bahala na kayo diyan. I'm going home.

One ese— one estimate pegs economic losses at P3.5 billion a day due to traffic congestion in Metro Manila. So in the meantime, I reiterate my directive, my request, my pleadings to the MMDA and all concerned local officials in Metro Manila, and all other cities, to

undertake immediate action to ensure the speedy and smooth flow of vehicular traffic. Reclaim all public roads that are being used for private ends. Marami diyan. [applause]

And again, I asked Secretary Año to see to it that this is enforced. If there is a mayor or a governor, or kung ano kang— sino kang demonyo ka, i-suspend mo Sir Año. Give him time and if he cannot— if he is not up to it, then pagpahingain mo na lang. Suspend mo na. Wala talagang— wala tayong magawa.

They just keep on pleasing their own constituents just because they are constituents— a leader. Ganun kayo eh. The only way to do it... Anyway, me, I have no problem. Me, I am an inutil official. Me, I cannot run anymore. Me, after six years I might lose my head. Wala na ako. I... No more challenges in politics. No more mountains to climb. I will just do my duty.

And most of my Cabinet members are actually military men. You know why? Gusto ninyong malaman? Do not be embarrassed. Atin-atin na lang ito. Huwag mo na silang pansinin, 'yang mga ano diyan. Parang nagmeeting-meeting lang tayo dito. [laughter] 'Yung parang nagpulung-pulong lang. Do not mind them. E kung tignan kasi ninyo mahiya kayo.

Kasi ganito 'yan, my penchant for military men. I want to ingratiate myself to them? What? I was elected by the people, not by the military, not by the police. But to— why do I have this I said— this predisposed of... Kasi utusan sila madali. Kasi 'pag sinabi mong walang corruption, walang corruption. Kaya lang ang military and just like any organization, 'pag ang top diyan general o ang commander-in-chief corrupt, ku-corrupt 'yan lahat.

Pero kung sabihin mo na matino ka, they will follow. So Boracay I sent Cimat. Sabi ko, "Puntahan mo nga doon." Is General Cimat here, si Roy? Ah yeah.

Itong si Roy nakilala ko ito sa Mindanao. Hindi ko man 'yan kilala. Mindanao... Na-mayor kasi ako 23 years. So all of them passed by Mindanao, kilala ko. 'Pag inutusan mo, kaagad. And they know that I will not give illegal orders for them to implement. Alam nila abugado ako. Sabi ko sundin lang ako ninyo.

Kaya I was surprised when I ordered Cimat to go there— to Boracay, Sir Frank. Alam mo ang ginawa niya? The next day lumabas siya roon sa Daily Mirror. Naglalakad siya doon sa beach, naka-t-shirt ng blue at 'yung mata niya nandoon sa dalawang Caucasian na nag... [laughter]

"G***** it, Cimat. Akala ko ba inutusan kita?" "Yes, Sir." "O bakit ka nagpalakad-lakad diyan sa beach tinitignan mo 'yung naka-bikini na dalawang puti?" "Sir, napadaan lang ako, Sir." Sabi ko, "Trabahuin mo 'yan ha." And they did it in six months' time. Of course with a... [applause] I like Cimat because he mixed his pleasure with work. [laughter] That is the way how to do it. [laughter]

I give you until the last week of the year 'yung sa— September na to do this. Clean the LGUs. Walang mangyari dito.

We shall continue to invest in the countryside through agricultural programs that will increase the productivity and income of our small farmers and fisherfolk. We shall ensure the full implementation of the Rice Tariffication Law, including the Rice Competitiveness Enhancement

Fund. This will safeguard the livelihood of small farmers through the provisions of modern farm equipment and machineries, seeds and credit, and extension services.

I also have not forgotten my commitment to uplift the lives— ito —coconut farmers and further develop the coconut industry until the urgent— a —through the urgent utilization of the Coconut Levy Fund. That is 100 million. [applause] Kaya ako very careful until now wala akong nakuha. Look, it is really hard to look for an honest man. I must admit it. Baka ako hindi ko rin kaya. I do not have that well...

Itong coco fund na ito, ito 'yung naiwan sa— noong kay Marcos na levy fund. This is sacred money. This money was taken out of the pockets of the Filipinos arbitrarily. Wala kang magawa noon e martial law. Ito na 'yan. Kaya itong coco levy fund, kung sabihin mo lang, tama ang Supreme Court. Hindi mo pwedeng maibigay— sabi mo sino. You can no longer trace the truthful owner of the land.

I will not act on that until I find the money. Wala pa akong nakuha. I have yet— I have yet to look for the money. Hanggang ngayon naghahanap ako. Wala akong makita. Kasi malaki ito and this will— this will, you know, if you assign a corrupt idiot there. Kaya gusto— ang gusto ko o baka nagustuhan rin ninyo, i-deposito ko na lang. Let it remain as a remembrance to the people who lost their ah— at that time. Tapos 'yung 5 billion, 'yon 'yung to improve the econo— the improvement sa replanting sa coconut.

Five billion, that's a big money. Pero kung ibigay mo, let it sprinkler, walang mangyayari. 'Yung taga-bigay kukuha 'yan— 'yung pupunta. That's why itong Land Bank na ito, 'pag hindi ito na... You know,

you are called Land Bank but you are now the number one commercial bank in the Philippines.

What the heck is happening to you? You are supposed to finance agricultural enterprises and endeavors. Bakit wala? [applause] Bakit— why can't you just buy a few wagons or whatever? Go to the countryside and ask people if there are cooperatives, tulungan ninyo to form one. [applause]

'Pag wala, eh tignan ninyo na maibigay ninyo for replanting of coconut— to revive the coconut industry. Pahiramin ninyo ng pera plus the money— 'nung sabi ko of the coconut levy. That is sacred money. Land Bank should go back to land. Why are you mired in so many commercial transactions? Bumalik kayo where you were created for and that is to help the farmers. Ilang administration na wala? [applause] You better decide on that, I will give you until the end of July to give me a plan or else I will ask Congress to reconfigure you what-not. Wala eh, wala kayong... [applause]

I'm asking now Congress, 'pag wala sila— if there is no viable plan for that for the farmers and it is just all commercial transactions, might as well abolish it and give the money to the congressmen for their development funds. [laughter] O mas makatulong pa. Diretso e. Ayaw ninyo? [laughter] O ayaw daw nila, Sir Frank. Huwag mo na lang galawin.

I once again urge both Houses of Congress to pass a more responsive version of the bill establishing the Coconut Farmers' Trust Fund to ensure the accelerated utilization of coco levy funds for the well-being and empowerment of the coconut farmers. [applause]

We recognize the urgent need to ensure the sustainability and availability of resources and the development of alternative ones. In this regard, I trust that Secretary Cusi shall also fast-track the development of renewable energy sources, and reduce dependence on the traditional energy sources such as coal.

Finally, sustaining our gains entails a national security posture capable of defending the country from external and internal security threats. Defense Secretary Lorenzana, together with the gallant men and women of the armed forces, is at the forefront of this fight.

We expect support for legislative initiatives aimed at strengthening defense-related systems such as the proposed National Defense Act, the Unified Military and Uniformed Personnel Separation, Retirement, and Pension Bill, and the revival of the mandatory ROTC in Grades 11 and 12. [applause]

Very important. Alam mo 'pag mag giyera-giyera, 10 out of 10 hindi marunong maghawak ng baril to defend even his father and mother and brothers and sisters. Itong mga bata ngayon, they are bereft of the patriotism and the love of country. Balik sila dito.

I think a military training would be good for everybody. Kung hindi sige lang— sa shabu, mamaya namatay, krrrrkkk. “Duterte: Extrajudicial killing. Report to the ICC.” Ah, okay. If you can provide me with a good comfortable cell, heated during winter time, I want to go— and an air-conditioned during hot weather. And conjugal visits, unlimited, [laughter] para we can understand each other.

We are aware of the fact that there are times in AFP and PNP personnel, while in the performance of their duties, get unjustly sued. Providing

them with free legal assistance to help and boost their morale.

My fellow citizens, to borrow the words of Churchill— akin 'to, this is mine: We are now entering a period of consequences. The consequences of what we did and did not do, but should have done during my first half of my term. I assume full responsibility for that. As President, I cannot pass it— the blame to anybody. So it's on me.

Though we cannot change the past, we will not squander the future. I will push harder in the pursuit of programs that we have started, but always within the parameters of the law. I will not merely coast along or while away my time during the remaining years of my administration. It ain't my style. [applause] But I will not stop until I reach the finish line. Then and only then shall I call it a day. [applause]

Our goal for the next three years is clear: a comfortable life for everybody, all Filipinos. We have made significant strides and accomplished signal milestones as a nation in the past three years. This momentum must continue with greater fervor in the next three years and beyond.

I dream of glowing days ahead for every Filipino. I dream of a Philippines better than the one I grew up with.

This is my pledge and commitment for just three years, if I can. If I cannot, I'm sorry. But I shall continue to comply with my constitutional duty to serve and protect the Filipino, until the last day of my term.

God Bless the Filipino. God Bless the Philippines. Thank you very much! [applause]

Talumpati Hinggil sa
Kalagayan ng Bansa
ni
Pangulong Rodrigo Roa Duterte

Talumpati Hinggil sa Kalagayan ng Bansa
ni
PANGULONG RODRIGO ROA DUTERTE
*[Binigkas sa Session Hall ng Kapulungan ng mga Kinatawan,
Batasang Pambansa Complex, Lungsod Quezon noong Hulyo 22, 2019]*

Maraming salamat. Maaari na kayong umupo. Kumusta po kayo?

Pangulo ng Senado Vicente Sotto III at mga kagalang-galang na miyembro ng Senado; Ispiker ng Mababang Kapulungan Alan Peter Cayetano at mga kagalang-galang na miyembro ng Kapulungan ng mga Kinatawan; Pangalawang Pangulo Maria Leonor Robredo, magandang hápon po sa inyo— sa iyo, Ma’am, [palakpakan] kung nasaan ka; mga dating Pangulo Fidel V. Ramos, Joseph Ejercito, [palakpakan] Macapagal-Arroyo [palakpakan]; Ang Kaniyang Kagalang-galang Caccia at iba pang kapita-pitagang miyembro ng diplomatic corps; Kalihim Tagapagpaganap Salvador Medialdea at iba pang mga miyembro ng Gabinete; Punong Mahistrado Lucas Bersamin at ang Kataas-taasang Hukuman; mga kapwa ko kawani sa gobyerno; mga mahal kong kababayan.

Hayaan ninyo akong magsimula sa pagpapaabot ng pasasalamat sa lahat ng nasa tabi ko pa rin sa panahon na pinakamatitindi ang pagsubok natin. Higit pa sa isanlibong salita at isandaang kuwento ang dala ng mga numero. Pero ang landslide victory ng mga kandidato ng Administrasyon pati ang resulta ng pinakahuling survey ay ay nagpapakita sa 3% na disapproval rating ko. [palakpakan] Umaasa ako na ang mga miyembro ng Kongreso— sana hindi kayo included sa 3% [tawanan]— tumutulak para walang tigil na ipagpatuloy ang

inumpisahan natin sa simula ng administrasyon ko.

Kaunti lang ang may lakas ng loob at tapang na gawin ang sa tingin niya'y tama at makatarungan at anuman ang pagtutol, ang dami at ingay, ang bumubuo ng mayorya. Dahil hindi sa agilang nasa labanan kundi ang agilang lumalaban ang mas mahalaga. [applause] Maniwala kayo, tatapusin ko ang termino ko nang lumalaban.

Tatlong taon na rin mula nang manumpa ako sa katungkulan, at masakit sabihin para sa akin na hindi tayo natuto. Ang problema sa ilegal na droga ay hindi pa rin natitigil. Patúloy pa rin ang korupsiyon at pinahihina ang kailangan nating tapang para ipagpatuloy ang mga inisyatiba sa panunumbalik ng ating moral.

Noong mga nakalipas na taon, nakita natin ang kakila-kilabot na pagkawasak sanhi ng mga ilegal na droga. Noong Mayo 23, 2017, inilunsad ng ating mga tagapagpatupad ng batas ang operasyon para maghain ng warrant at paralisahin ang mga terorista. Isang armadong pangkat na may matataas na kalibre ng armas at tinulungan ng mga lokal na pinaniwala ng mga ekstremistang paniniwala at aral ang nakipaglaban sa ating hukbo sa loob ng ilang linggo. Sa Pagkubkob sa Marawi, tone-toneladang shabu na nagkakahalaga ng milyon-milyong piso. Pinatay ng perang mula sa droga ang 175 at sinugatan ang [2,101] mga sundalo at pulis sa limang buwan na labanan.

Alam kong mahaba pa ang ating tatahakin sa paglaban sa bantang ito sa lipunan. Hayaan na ito ang maging rason kaya isinusulong ang pagpataw ng parusang kamatayan sa mga krimeng may kinalaman sa mga ilegal na droga. Sinimulan nang gawin ng mga kababayan natin ang papel nila sa digmaang kontra-droga, at sa pamamagitan ng pagbuo ng mga anti-

drug council sa mga barangay, at maging ang pagsusuko ng mga bloke ng cocaine na natagpuang lumulutang sa karagatang papasok sa ating mga isla. Tinatawag ko itong responsabilidad. Pero hindi mapupulbos ang droga kung hindi natin ipagpatuloy ang pag-alis sa korupsiyon na nagpapahintulot sa halimaw ng lipunang ito na mabúhay.

Magalang kong hinihiling sa Kongreso na ibalik ang parusang kamatayan para sa mga karumal-dumal na krimen [palakpakan] na may kaugnayan sa mga droga, pati na rin sa pandarambong.

Sa mga kababayan ko, isang malungkot na komentaryo na hindi natin kayang paghiwalayin ang mga kailangan natin sa ating kasakiman, ang mga prinsipyo natin sa ating mga pagkiling, ang totoo sa peke, ang katotohanan sa isang kasinungalingan. Dahil marami sa atin, mas mahalaga ang "sarili" kaysa anupaman. Ito ay sobrang pagkamakasarili nang walang ibang gusto kundi itaas ang sarili.

Hiramín ko ang sinabi ni F. Sionil Jose, hindi pa tayo bumabangon at lumalampas sa makikitid nating interes. Ang baluktot na katapatan natin sa pamilya, mga kaibigan, at kamag-anak ang patúloy na pumipigil sa mga programang ginawa para paunlarin ang mahihirap at muling bigyan ng katiyakan ang ating mga mamumuhunan, mga banyaga at lokal na mamumuhunan, at ang sektor ng pagnenegosyo sa bansang ito.

Ang kamakailan lámang na pagbubunyag sa ginawang malawakang pandaraya sa sistema ng public health insurance ang nagpatunay na laganap ang korupsiyon. Malalaking halaga ng pondong medikal ang inilabas para bayaran ang pinalobong medical claim at imaginary treatment ng mga ghost patient. Sobrang nadismaya ako. Naloko ang gobyerno ng milyon-milyong piso na magagamit sana

para gamutin ang mga sakit at posible pang makapagsalba ng búhay ng marami. Kayâ, inutusan ko ang NBI na arestuhin at ituloy ang pag-usig sa mga dapat managot. Naghirang ako ng bagong presidente ng PhilHealth, na kilala ko bílang isang táong may integridad, isang táong military, at dáting opisyal ng militar, at inatasan kong unahin ang pag-aalis ng korupsiyon sa ahensiya.

Siya nga pala, pinupuri ko ang Bureau of Investigation sa paghawak nito sa mga high profile na kaso na nagresulta sa pagkakahúli at pagkakausig sa mga kriminal. Ang mga salaring ito ay magkakaroon din ng araw ng pagtutuos sa korte. Umaasa akong mangyayari ito sa hulíng tatlong taon ng termino ko.

Tungkol sa mga walang konsensiyang namamahala sa mga daungan natin at mga unipormadong iskalawag, hindi kami natitinag sa mga reporma namin para mapaalis sila sa serbisyo publiko.

Nakapagpataalsik na ako o nagkapagpabitiw ng mahigit isandaang opisyal at mga hinirang na opisyal sa gobyerno nang hindi kinokonsidera ang relasyon, pagkakaibigan, at alyansa. Walang sacred cow, gaya sa kasabihan, sa aking Administrasyon.

Ang mga institusyong nangangasiwa sa ating mga mapagkukunang-yaman at nangunguna sa pagpapaunlad ay matagal nang pangunahing pinagmumulan ng galit ng publiko. Ang mga radikal na reporma sa mga ahensiyang ito ay nagbunga na ng mga resulta. Ang ating mga korporasyong pag-aari at kontrolado ng gobyerno (GOCCs), kilala sa matataas na pasuweldo at mga bonus sa kanilang ehekutibo at empleado ay nagsimula nang mabago. Hanggang noong Hulyo 9, 2019, nakakolekta tayo ng mahigit PHP61 bilyon mula sa mga GOCC o mga

korporasyon ng gobyerno, 32% dito, o PHP16 bilyon, mula sa PAGCOR. [palakpakan] Mas marami ito sa PHP36 bilyong nakolekta noong 2017. Saludo ako kay Andrea Domingo. [palakpakan] Magpasugal ka pa, Ma'am, nang marami. [tawanan] Bureau of Customs, kahit na pinepeste ng korupsiyon, ay nagawa pa ring makakolekta ng Limandaan Walumpu't Limang Bilyong Piso (PHP585,000,000,000.00) noong 2018. Isipin ninyo kung gaano pa kalaki ang nakolekta ng BOC kung naging malinis ito at di-gaanong korap.

Putulin ko lang at— magsasalita lang ako kung anong [na]sa isip ko. Nagpunta ako sa Bureau of Customs noong nakaraang dalawang linggo at natuklasan kong mayroong halos 63 sa kanila ang may hinaharap na kaso, mga kasong kriminal, at 61 sa kanila ang iniimbestigahan. Umaasa ako sa kooperasyon ng Kongreso kung hindi man natin maalis ang posisyon nila. At kung hindi ko man sila maaalis dahil mayroong seguridad sa panunungkulan, hahayaan ko lang sila sa plantilla position pero kailangan nilang pumunta sa Kongreso araw-araw para tulungan ako sa maraming trabahong kailangan nating gawin araw-araw. Lahat sila ay kailangang umalis sa bakuran ng Customs. [palakpakan] Ayaw ko silang bumalik.

Táyo, sa gobyerno, maraming satsát, kaunti lang ang gawa, at masyadong mabagal. Natatandaan ko pang sinabi ko 'yan dati bago ang hearing sa Kongreso noong Meyor ako ng Davao City. Sinasabi ko ito ulit para ipunto ko kung gaano lang kaliit ang pinagbago natin mula noon. Matagal na táyong nagbobolahan pero kakaunti ang nagagawa. Sinuman sa inyo Kongreso o— kahit na Ehekutibong sangay at puwedeng ako. Kayâ, nandito ako para maituwid ang sarili kong pagkakamali.

Kayâ naman, umaasa ako sa mga nasa posisyon ng kapangyarihan

at awtoridad, na hayaang ang mga kilos at nagawa ninyo ang siyang magsalita. Mamuno bílang halimbawa. Walang silbi ang mga salita kung hindi naman sinusundan ng positibo at mabilis na aksiyon.

Uulitin-ulitin ko, ipinagdidiinan ko na kagaya ng mga kasama kong kawani sa gobyerno, trabahante lang po ako ng Filipino.

Noong isang taon, iltinalaga ko— pinirmahan ko ang Ease of Doing Business and Efficient Government Service Delivery Act, isang mahalagang batas para mapagbuti ang paghahatid ng serbisyo at malabanan ang korupsiyon, na mayroon pa rin ngayon.

Gayumpaman, marami pang kailangang gawin para masiguro ang ating pagtugon sa pangangailangan ng sambayanan. Ayon sa mga sumbong na natanggap ng Contract Center [ng] Bayan, Contract Center [ng] Bayan— na nasa opisina ko —ang LTO, SSS, BIR, LRA, at PAG-IBIG ang limang nangungunang ahensiya na nangangailangan ng malaking pagbabago sa kanilang serbisyo.

Uulitin ko sa gobyerno— ang direktiba ko sa gobyerno at mga instrumentalidad, pati ang mga LGU at mga korporasyon ng gobyerno: pasimplehin. Maaari ba... Nandito ba kayo? Pasimplehin. Tulad ng iba. Káya niyong gawin `yan sa paraang elektroniko. Hindi na ninyo kailangang pumunta sa opisina.

Tatlong taon ko nang hinihiling sa inyo `yan. `Pag hindi pa ninyo nagawa `yan ngayon, papatayin ko talaga kayo. [palakpakan] Nabubuwisit na...

Pasimplehin at gawing mabilis sa pagtugon ang inyong serbisyo

sa— padaliin para sa kliyente. Filipino ang kliyente ninyo, mga amo natin— kung saan nagmula ang mga pera sa bulsa natin, mula sa mga suweldo.

Salamat kay Kalihim Tagapagpaganap Medialdea, dinagdagan natin ang bílang ng mga linya [para] sa Hotline 8888 para mas maging mabilis sa pagtugon sa publiko. Ang pinakalayunin ay ang sambayanan sa paggamit ng mga hotline na ito dahil kitang-kita na ang pagbabago sa serbisyo at pagtugon ng gobyerno.

Muli, gagawin ko... Ang problema kasi ng Fili— Filipino na ang kinakausap ko ngayon. Kayo rin kasi, sinasabi ko sa inyo, maging matapang kayo. At `pag kayo o ikaw ay hiningian nang higit sa itinakdang kabayaran ng gobyerno at humingi pa sa iyo, sinasabi ko sa inyo, mag-eskandalo kayo sa opisina. Gumawa kayo ng eksena. Sampalin mo `yang p***** i** na `yan. [tawanan] kasi aabot din sa akin `yan. [palakpakan]

At nagawa ko na `yan. Ako [ang] magprangka sa inyo, ako lang ang Presidente na hanggang ngayon [ay] nambubugbog talaga ng tao diyari sa loob ng Malacañan.

Pinapakain ko ng pera `yang mga y\*\*\* na `yan. E galít na ako sa inyo e. Maging matapang kayo. Kapag hiningan ka, sabihin mo, “T*** i** mo. Sabi ni Duterte, sinabi sa amin ng Presidente, na kapag nanghuthot kayo ng pera mula sa akin, sasampalin ko kayo.”

At sampalin talaga ninyo. Hindi na bale[ng] magkaaway. Ipagtatanggol ko kayo. At kung maaari at ito ang ginagawa ko mula pa noon. Mayroong [8888]. Tiyakin lang ninyong totoo ito. Kahit na hindi naman kayo maaaring managot para sa libel, pero huwag naman

`yong makasakit ka ng kapwa-tao na wala namang kasalanan. [8888], at ipadala niyo "Para kay Presidente Duterte, re: Abuso ng direktor na nanghihingi ng pera." Text mo, lalabas `yan diyan. At makikita rin `yan ng publiko.

At kung totoo, Malacañan, sinasabi ko, ay bukàs 24 oras— 24 oras basta sa corruption. At kaya nangyari iyang fiasco tungkol sa frigate ni Trillanes ay dahil `yung Koreano na napagbili ng barko, na nagbenta ng barko sa gobyerno ng Pilipinas, wala pa hong delivery. At nandoon nakahanda na.

At kaya ang Koreanong iyan ay nagpunta ng Malacañan para lang magreklamo na bakit walang request para magdeliver. Kaya sinabi ko kay Bong, "Bong ayusin mo `yan. Nagpunta siya kay Lorenzana at si Lorenzana, nagsulat siya. May nakakuha kasi sa Malacañan, bawat administrasyon may tao `yan diyan. Kada administrasyon naiiwanan ang ilang tao kasi na-appoint sila sa plantilla position.

E kinuha nila pagkatapos dinala rito, iniharap sa Kongreso. At kaya si Bong ay tinawag para tumestigo. At sinabi niya, tiniyak sa kaniya na closed-door. Sinabi ko kay Bong, "Hindi, hilingin mo ang open and public hearing."

Sabi ko, "Sabihin mo sa lahat— wala— wala ka diyan. Sabihin mo lang ang totoo." Sabi ko, pagkatapos niya testify, sabi ko, "Bong, maniwala ka hindi, magiging senador ka." [palakpakan] Totoo `yan. Iyan ang istorya kung gaano kakomplikado ang politika at korupsiyon dito sa bansa natin.

May sapat na kapasiyahang politikal, iniutos ng gobyerno na

ipasara ang Isla ng Boracay sa loob ng anim na buwan para pigilan ang lalong pagkasira nito. Nilinis at ni-rehabilitate namin ang isla at pinabayaan ko itong natural na maghilom. Ipinagmamalaki kong sabihin na naibalik ito sa orihinal na malinis na kalagayan. Ang Boracay Inter-Agency Task Force na pinamunuan nina Secretary Cimat, at ganap na sinuportahan nina Secretary Año, Romulo-Puyat. O, anong pangalan niya? Puro surname ito, Romulo-Puyat. Anong pangalan niya? A si— a Berna, A, Berna Romulo-Puyat, Bello at Villar, at ang TESDA Chief Mamondiong para sa malaking tagumpay na ito. Kudos para rin sa PMS para sa pagsasaayos sa anim na buwan Rehabilitation Plan, at ang NEDA para sa pag-aproba kamakailan ng [Medium] term Boracay Action Plan. [palakpakan]

Umpisa pa lamang ang Boracay Island. At ang mga babae doon, naghihintay ang mga foreigners sa inyo mga ginoo na bumisita sa lugar. Naroon sila lahat sa beach nag-sunbathing. Iniimbita kayo— di pa ako nakapunta doon.

Alam mo, nung naayos `yan, isang araw bago kami sinabihan na magkakaroon ng pagbubukas sa kinabukasan. Kaya sa TV sa araw na iyon, Magandang Hapon, ipinakita ang maraming banderitas at banner, "Salamat Duterte." Kaya nang makita ko iyon, tinawagan ko ang military at pulis, "Alisin ang mga banderitas. Hindi ako pupunta doon." Hindi na kailangan na talagang arbi— a advertise. Binabayaran ako sa aking ginagawa.

Nakokornihan ako. Masyadong papuri, parang hindi na totoo. Malayo pa lang, alam ko na iyan.

At hindi pa ako pumunta doon hanggang ngayon. Ang ginawa

ko, nagpunta ako sa kabilang bahagi ng isla at tinanong ang DAR, “Ano ang istatus ng lupa sa likod ng beach ng Boracay?” At nakakategoriya pa rin silang kagubatan at agrikultura. “Hindi...” Ang sabi ko, “Hindi komersiyal?” “Hindi, Sir.”

Kaya sinabi ko sa Agrarian Reform, “Puntahan n’yo ang lugar, inspeksiyonin ninyo dahil ideklara ko ang buong isla na isang land reform program.” At ibibigay ko ang isla ng pira-piraso sa mga Ati, ang mga katutubo ng lugar para walang masabi. Marami kasi ginawa ko raw [palakpakan] para linisan ko, ibigay ko sa mga kaibigan ko.

Wala akong kaibigang mayaman. Ayaw kong kaibigan ng mayaman dahil pagka mayaman ka, tatabi ka lang sa akin, pati ako napahiran na ng kung ano-ano ang hingiin mo sa gobyerno.

Mayroong mga lumalabag sa mga batas na pangkalikasan. Nagbibigay na ako ng abiso sa mga LGU at iba pang stakeholder, kayo po, ng mga tourist destinations na higit na ang pagpapatupad sa ating mga batas at ang pangangalaga sa ating kapaligiran.

Noong Enero 27, 2019, opisyal naming sinimulan ang rehabilitasyon ng Manila Bay. Kahit na marami pa kaming pagdaraan, nahikayat kami sa resulta ng test ng tubig malapit sa Padre Faura. Mag-relocate kami ng mga informal settler— umaasa akong magagawa ito sa panahon ko— sa mga daanan ng tubig at ipasara ang mga establisimyento na patuloy na nagdudumi at lumalason sa ating mga tubigan.

Mamili kayo. Pupunta ako sa... [Malaki ba ‘yang building diyan?] Babaklasin ko ang inyong nasusunog— a gusali— o susunugin na lang para magkaroon tayo ng bagong set-up nang naayon sa kapaligiran,

anuman ang ibig sabihin niyon.

Sa pamamagitan ng Build, Build, Build Program sa mga economic hub na naglitawan sa labas ng Metro Manila. Mabilis na magagawa ang mga ito, salamat sa mga pagsisikap ng Economic Team na pinamumunuan ni Secretary Dominguez. Masipag na gumagawa sina Kalihim Secretary Tugade at Villar sa pag-uugnay ng ating mga isla at lungsod sa pamamagitan ng himpapawid, lupa, at dagat.

Alam naman ninyo. Magaganda na ang airport ninyo. Inuna ko nga kayo eh. Lahat ay nagreklamo tungkol sa airport ng Davao at ang sabi ko, “Davao ang mahuhuli.” Kung hindi na maabutan, sabi ko mga taga-Davao, pasensiya na kayo. Para walang masabi ang Congress sa atin, baka nga 3% sila doon sa kabila.

Pinadali din namin ang pagpasok ng ikatlong telecommunications provider. ‘Wag kayong mag-alala dito. Walang anumang korupsiyon. Ginagarantiya ko sa inyo, sa ibabaw ng libingan ng tatay ko. Hindi ko papayagan— hindi ako nakikipag-usap sa kanila. Sinasabi ko lang: Gawin n’yo lang ang trabaho n’yo. At kung maaari, alinsunod sa espesipikasyong hinihingi ng gobyernong ito.

Hinahamon ko itong bagong player na tuparin ang kaniyang pangako na magbigay ng mabilis at mapagkakatiwalaang serbisyo ng telekomunikasyon sa ating mamamayan, lalo na sa mga lugar na hindi gaanong naseserbisohan. Si Secretary Honasan ng DICT ang mangunguna sa gawaing ito. Sana nandito siya. {palakpakan}

Gayunman, ang mga bunga ng pag-unlad ay hindi mararamdaman ng ating mamamayan sa kanayunan kung hindi natin pananatilihin ang batas at kaayusan. ‘Yang peace at security, wala ‘yan. Kailangan nating

ipatupad ang batas.

Pagkatapos ng halos dalawang dekada ng negosasyong pangkapayapaan, pinal nang naipasa at naratipika ang Bangsamoro Organic Law.

Sa loob ng maraming dekada, ang ating mga kapatid na Muslim sa ARMM ay nabaon na sa kahirapan. Ang yumao kong kapatid na Muslim, MinDA Chair Abdul Khayr Alonto, ay nakinita ang isang maunlad, mapayapa, at nagkakaisang Mindanao habang kami'y nabubuhay. Inaasahan ko na ang Bangsamoro Transition ay pabibilisin ang pagtatayo ng pamahalaang rehiyonal na magtitiyak ng maginhawang buhay para sa mga kapatid nating Muslim, at sa lahat ng katutubong komunidad sa mga Rehiyon ng Bangsamoro.

Idagdag pa, pinamumunuan ko ang National Task Force to End Local Communist Armed Conflict at nagtalaga ng isang miyembro ng Gabinete sa bawat rehiyon para maitugma ang mga pagsisikap ng gobyerno makamit ang pambansang pag-unlad [at] seguridad.

Sa pamamagitan ng katangi-tanging pamumuno ni Secretary Briones at ng DepEd, ipinagmamalaki kong sabihin na ngayong taon mas maraming nag-aaral ang tumatanggap ng batayang edukasyon, na mahigit 27 milyon ang nagpatala mula Kinder hanggang Senior High School [palakpakan]

At dahil may kaunti pa tayong sobra, ang pinakamabilis sa paglago ng populasyon, isa sa mga— ay ang Pilipinas. Masyado tayong masipag kaya mas maraming napapanganak?... [tawanan] ayokong makipag-away sa mga relihiyoso pero...

Mahigit sa [823,000]— sorry malabo ang mata ko— para sa... isinusuot ko lang 'to 'pag mag— paminsan-minsan e. Out-of-school youth at adult learners ay nakakakuha na ng non-formal education sa pamamagitan ng Alternative Learning System. Para sa ating national sports development, sinusupportahan ko ang panukalang batas sa paglikha ng National Academy of Sports for High School students. [palakpakan]

Halos 86,000 na negosyong micro, small, at medium o ang MSMEs ang tumanggap ng higit sa P3B halaga ng pautang mula pa noong 2017, salamat sa mga pagsisikap ni Secretary Lopez at ang DTI.

Karagdang benepisyo para sa solo parents, [palakpakan] ang pagtatalaga sa mga health workers sa lahat ng barangay, at ang pagpapalawak sa Malasakit Center, ay ang inaasahan naming magawa sa pamamagitan ng mga panukalang iniharap ng orihinal na konsepto ni Bong Go. [palakpakan] Para manalo sa kampanya, 'yon ang mantra niya. Totohanin mo lang, Bong, mapahiya tayong lahat. [tawanan]

Hihilingin ko rin sa Kongreso... Kayo— tingnan ninyo. Kailangan pag-aralan ninyo itong mabuti. Kailangang ipagpaliban ng Kongreso ang eleksiyonha sa Mayo 2020 at 'yung Barangay, Sangguniang Kabataan hanggang Oktubre 2022. Kasi kung babasahin n'yo 'yon, ito... [palakpakan] Para maitama ang pinaikling termino. Paiba-iba na e. Ang pinaikling termino ng nakaupong barangay pero bigyan din sila ng sapat na panahon na tapusin ang kanilang mga programa at proyekto. Iminumungkahi ko rin na pagtibayin ng Kongreso ang Magna Karta para sa mga Barangay. [palakpakan]

Ang programa ng malasakit at serbisyo ng administrasyong ito ay talagang umabot sa mga Filipino na nagtatrabaho sa ibang bansa.

Ang mahalagang pangyayari ng paglagda sa Bilateral Labor Agreement sa Kuwait noong 2018 ay isang katunayan ng aking pangako na matigil ang mga pag-aabusong dinaranas ng mga Filipino sa ibang bansa. Para matiyak ang kanilang kapakanan, proteksiyon at akses nila sa mga serbisyo ng gobyerno, ang pagtatatag ng Department of Overseas Filipinos ang makatutugon nang sapat sa partikular na pangangailangang ito. [palakpakan]

Ang mga nagawa namin sa nakaraang tatlong taon at ang mga plano sa susunod na tatlo pa ay detalyadong tinalakay sa aking midterm na ulat sa mamamayan, na ang mga kopya ay makukuha bago magtapos ang araw.

Uulitin ko ang sinabi ko na nang maraming beses noon. Totoo, nakilala ko na ang kaaway na nagtapon sa amin sa masalimuot na kalagayang ito na kinasangkutan namin. Nakita ko nang harapan ang kaaway at nakakalungkot, ang kaaway ay “tayo”. Tayo ang nagpapahirap sa sarili natin —kausap ang mamamayang Filipino— tayo ang sarili nating demonyo; katulad tayo ng sakim na maninila na bumibiktima sa mga walang magagawa, sa mahihina, at sa walang tinig. Mayroong korupsiyon kahitsaan sa gobyerno na ang bawat salarin ay pinagtatakpan ang kasapakat niya na walang pakundangang tinalikuran ang kanyang sinumpaang tungkulin nang pumasok sa gobyerno. Kahit na ang wika ay nagbago na para hindi mapaghalata ang kasamaan ng gawaing kriminal. “For the Boys”, “pag-iisponsor ng isang event” o anupaman. Walang anumang uri ng eufemismo ang makakapagpapawalang-halaga o magagawang karaniwan ang pagtataksil sa tiwala ng bayan o alinmang pagkakasalang kriminal. Isa itong sugat na may panlalait. Kapuwa ito pambansang kahihyan.

Sa bawat transaksyon, isang komisyon; sa bawat aksyon, pangigingkil; at ang isang kahilingan na walang katigil-tigil— walang katapusan at walang kahihyan.

Magpupurga tayo, isa-isa at nang maramihan, kailangang gawin natin ito ngayon— hindi búkas, ngayon na. Purgahin ang sarili na susundan ng kagustuhang gumawa ng totoo at tama, ay maganda para sa kalusugan ng bansa.

Tatanungin ko kayo: Kailan matatapos ang korupsiyon? Kailan ba talaga ‘to? Hanggang kailan? Well, hindi ko alam. Nasa— mahigit 35 taon na akong nasa gobyerno. Hindi ko tinutukoy ang sarili ko. Iyong buong sistema natin.

Nakakaubos ng pasensiya ang korupsiyon. Nagagalit ako. Nakakabuwisit na may mga pagkakataon na naiisip kong baka kailangan nating linisin ang dugo at banlawan ang lahat ng dumi at putik na dumidikit sa balat na parang mga linta.

Siyempre, naisip ko lang iyon. Sinasabi ko lang ang iniisip ko. Para mawala ang mga isyu na mabubuo dahil sa mga sinabi. Sabi nga ni Pedro Guerrero, “Minsan isinusulat nila ang sinasabi ko at isinusulat nila —at isinusulat nila ang sinabi ko at hindi ang kahulugan ng sinabi ko.” Kaya ‘yung mga pa-purga-purga lang diyan. Gumagamit ako ng mga simile, metaphor, hyperbole, at iba pang figure of speech paminsan-minsan, para patunayan o idiin ang isang punto. Tao din akong katulad ng iba pa.

Sa usapin ng Philippine — West Philippine Sea. Ang pag-iwas sa giyera— armadong labanan at proteksiyon ng ating mga territorial water at likás na yaman na nag-oobliga sa atin na magdahan-dahan

sa pagbalanse. Doble-dobleng lungkot at pagdurusa ang dala ng pakikipagbarilan. Nag-iiwan ng mga biyuda at ulila ang giyera. Hindi ako handa o papayag sa karagdagang pagkasira, mas maraming biyuda at ulila, kung magkakagiyera, kahit limitado. Mas marami at mas maayos na resulta ang mapagkakasunduan sa loob ng conference room imbes na makipag-away sa publiko. Kaya ito ang gagawin ko sa paraang mapayapa, kinokonsidera na nakasalalay dito ang pagpapahalaga sa ating bansa at integridad ng ating teritoryo.

Kulang na lang na itaguyod ang panawagang makipaglaban, may mga nagsasabing kailangan nating tumayo at patigilin ang mga nangingisda sa ating economic zone. Siyempre gagawin natin sa tamang panahon. Mayroon...

Alam mo ganito 'yan e. Noong— nang maging Presidente ako at nang ikansela ng Amerika ang mga M16 sa panunulsol ng Kongreso ng Amerika, nag-alinlangan ako dahil marami na ang mga report na marami nang pumapasok na armas sa Marawi.

At dahil ang mga armas— karamihan ay nasa kamay ng mga pulis, ginamit na mga taga-army ay medyo luma na at minsan ang kungsi na tumutulak sa bala ay lumilipad at maluwag na talaga ang bariles, at wala nang panlungsad at pangkayas para itulak ito at nang lumipad nang paikot para mapanatili ang pagiging asintado.

Kaya napuwersa akong pumunta sa China. E mabuti't na lang nasabi ko sa inyo 'to. Tapos sa China, nagkaroon kami ng bilateral. Isinama ko ang mga military— Año, ang punong military noon, at lahat sila, Lorenzana, Esperon, National Security.

Sa miting na iyon, sinabi ko— nandoon ang mga miyembro ng Gabinete— “I want to go to my territory to dig oil.” Iyon iyong salita “I dig.” Dahil sa atin iyon. Ang sabi ni President Xi, “Well, you know there is a conflict there. Do you think, rather than go there and have a confrontation —not necessarily the grey ships, war ships. But you know a squabble there could lead to something else.” Sabi niya, naging magkaibigan na lang kami. At baka puwedeng pag-usapan na lang natin ito. Pero hindi iyong agarang pagkilos dahil... malumanay niyang sinabi, “It can mean trouble.”

Kung ang gulo ay manggagaling sa bibig ng presidente ng isang republika, anong magawa ko? Kaya ang isinagot ko? “Well, then maybe, Sir, we can talk about this at some other time.” Pero sigurado, bago ako umalis, kailangang mapag-usapan natin ang West Philippine Sea. Hindi puwedeng alam n'yo na, hindi natin puwedeng makuha ang lahat ng gusto natin.

Alam mo, hindi ako puwedeng pumunta doon kahit dalhin ang Coast Guard para paalisin sila. Inaangkin din iyon ng China at nasa kanya na. 'Yan ang problema. Nasa kanila na iyon at inaangkin nila ang lahat ng yaman doon bilang may-ari. Inaangkin din natin pero wala tayo sa posisyon dahil sa gulo noong dalawang nag-standoff doon noong panahon ng nauna sa akin si Albert, ambassador. Kung tama ako. Hindi ko alam ang totoong pangalan niya. Tayo ang umatras. Pagsabi niya umatras, iyon iyong usapan. Tayo ang umatras. Noong umatras tayo, pumasok sila. Marami na.

Nang araw, na nawala natin ang Spratly at Panganiban Island. Iyan ang totoo. Walang bolahan 'yan. Ngayon, may arbitral ruling. Ako... Sinabi ko, ni hindi ko mahingi ang langis umaangkin sa lahat ng yaman ng...

Anong sabihin ko sa kanila? Kaya sinabi ko, “Gawin natin itong dalawa.” Siyempre, kapag sasabihin ni Xi, “Mangingisda ako,” sino ang pipigil sa kanya? At sabi ko naman, “Mangingisda kami dahil inaangkin namin ito.”

At sabi ko, “Payagan n’yo po kami kasi...” Bago iyon, itinataboy nila ang mga mangingisda. ‘Di ba inaabog nila? Kaya sabi ko, “Huwag ninyo silang itataboy kasi ang mga Filipino naniniwala na sila rin... inaangkin nila.”

Ngayon, kung ipagkakait mo— ipagkakait mo sa mga Filipino ang— diyan, magkakagulo talaga ‘yan. At mauwi iyan sa ano— hindi naman talaga giyera, at sinabi ko, “kailangan natin...”

Kaya ang sabi ko... Nung sinabi ko, “Pinayagan ko,” dahil sa prinsipyong ako ang may-ari. Pero hindi tayo ang may kontrol sa pag-aari. Ayan magsabi sila, “Siyempre, papayagan ko.” Kaya pinabalik.

E ‘yung disgrasya, ‘yung pagsabi, “a mere incident— legal, marine incident,” ‘yan ang ginagamit sa batas, “a marine incident happened.” Hindi naman sinasabi na “marine accident.”

Nabangga lang iyon, wala naman. Kaya gusto nilang makipag-usap, tapos ayaw dito. At kaya, “Kaya sige, iimbestigahan namin at mag-imbetiga kayo, at kapag ready na kayo, magkita tayo at magkompara ng notes, at alamin natin kung sino ang magbabayad ng danyos.”

Ganun lang. Ipadala ko ‘yung marines ko para itaboy ang mga mangingisdang Chinese. Sisiguraduhin ko sa inyo, ni isa sa kanila walang uuwing buháy.

Kung ipadala ko ‘yung limang— pati ‘yung frigate ko na bago, ‘yung pinagkaguluhan nila ni Trillanes diyan sa— kaya naging Senador si Bong, ubos ‘yan mayroon nang guided missiles sa isla.

At ang pinakamabilis na inilagay nila diyan ay káyang umabot sa Manila nang pitóng minuto. Gusto mo ng giyera?’ Alam mo, asaran ‘yan e. Supladuhan ‘yan. Kung supladuhan lang, “P***** i** mo, l**** ka. Umalis ka diyan.”

Kung ganunan lang, bright ako diyan. Hanggang bunganga lang. Pero kung bunutan na ng baril, a pwede siguro basta dalawa lang. Pero ang problema, mayroong— kahit daanin natin sa diplomasya, magkakaroon ng mainit na pagtatalo, sigurado ‘yan.

Magkokomprontasyon doon. Subukin natin silang itaboy, puwedeng mauwi sa gulo. Any way ‘yan. Oo nga pala sumagot ang Presidente nung sinabi kong, “Maghuhukay ako ng langis ko,” nung unang pumunta ako sa China.

Nakita ko ‘yung tao e. Kaya puwede mong, medyo, maiisip mo kung paano siya, “Kung puwedeng wag mong gagawin ‘yan dahil magkakagulo.” Ano... Anong magagawa ko?

Pumunta ako doon. Sinabi ko, “Ang mga isda na...” At isa pa, binanggit ko ‘yung traditional fishing rights. Nandun sa arbitral ruling. Ayaw lang ninyong gustong tignan.

Nakasulat doon na kahit noong wala pang mga bansa, ilang henerasyon na ng mga tao ang nangingisda sa paligid ng mga dagat o lawa. Kaya pinapayagan ang fishing rights sa maraming kaso sa Finland

at Germany, dinesisyonan ng UNCLOS— UNCLOS at ang International Law of the Seas.

Ang UNCLOS ay produkto ng isang treaty. Ang treaty na iyan ay bahagi rin ng bansa natin dahil pumirma tayo. E kung basahin lang ninyo ‘yan nang husto, nandoon iyon. Puwede mong...

Kinikilala ng China at ng lahat ang tradisyonal fishing rights para sa mga katutubo na nandoon na bago nalikha ang mga republika at gobyerno. Makatao ang batas na iyan.

Kaya I’m sorry kailangan kong... nangako akong 40 minuto. Diyos ko, ako... Gusto ba ninyo akong tumigil? Puwede na tayong umuwi. [tawanan] Lumampas na ako sa... Mayroong... alam n’yo, may panahon para sa lahat ng bagay.

Huwag ninyong paniwalaan ang mga iba dahil hindi ko sila mga kaibigan. Kaaway ko sila sa politika. Sabi nila hindi ako naniniwala sa Diyos. Sinong nagsabi? Naniniwala ako sa unibersal na pag-iisip na iyan.

Pero [tawanan] hindi ako naniniwalang ang isang Diyos na napakaperpekto ay gagawa ng impiyerno para sa kaniyang nilikha. Anong klaseng Diyos ba siya? Hindi siya ang Diyos ko. Mayroong panahon na— para sa lahat ng bagay. Panahon para makipagnegosasyon at panahon para makipagtalo sa kaaway mo, sa kalaban mo sa politika, o sa asawa mo.

Kaya may iba ditong ang búhay ay... At panahon para kalabanin at panahon para makipagbati at makipaggiyera, at panahon para mabúhay at panahon para mamatay. Ecclesiastes 3 iyan.

Ang pag-aari ng Philippine— West Philippine Sea ay kinikilala sa daigdig. Pero, parehong kinikilala ng United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) at Arbitral Award sa kaso ng People— “Republic of the Philippines vs. People’s Republic of China” ang mga pagkakataon kapag puwedeng gamitin ng ibang bansa ang yaman na nasa Exclusive Economic Zone ng baybaying-estado.

Sinasabi nga sa arbitral ruling na, iyong binibintang nila sa akin na nilabag ko ang Konstitusyon... Sino gani ‘yon? Suntutkin lang kita diyan ngayon mabuti pa. Nandito e. Nakalagay nga sa arbitral ruling na ang Pilipinas ay puwedeng pumasok sa mga kasunduang mangisda kasama ang ibang bansa, basta matutupad ang ilang kondisyon at rekisitos sa UNCLOS.

So ‘yung akin, sabi niya, “Mangisda tayo.” Sabi ko, “Kailangan mong gumawa...” Alam mo, napakatagal na silang nangingisda doon. Palagay ko si Adan ang nakakuha ng unang Lapu-Lapu doon. Sinisiguro ko sa inyo, na ang dangal ng bansa at integridad ng teritoryo ay hindi... ang pangunahin sa isip namin, at kapag gagawa kami ng susunod na hakbang sa mainit na kontrobersiyang ito ng mga linya ng arbitral ruling, ang West Philippine Sea ay sa atin.

Walang duda. Atin ito. Pero umaaksiyon tayo, [palakpakan] sa gayong legal na katotohanan at linya. Pero kailangang iayon natin ito sa panahon at katotohanang kinakaharap natin ngayon.

Bumaba ang insidente ng kahirapan mula sa 27.6 porsiyento noong unang hati ng 2015 hanggang sa 21 porsiyento sa unang hati ng 2018. Pero, ang pinakamahalagang bilang ay ang anim na milyong Filipino na kailangang maiangat natin mula sa kahirapan. Pakitulungan

ninyo ako sa bagay na ito. [palakpakan]

At alam ninyo, gaya ng sinabi ko, kabi-kabila ang korupsiyon. Malaya kayong mag-imbestiga. Hindi ako magagalit. Kung mayroon mang mali sa aking departamento ko, sa Ehekutibo, malaya kayong mag-imbestiga anou mang oras.

Hindi kailangang tawagan ninyo ako. Tawagan ninyo ang mga tanga, ibulgar ninyo sila, at ipakulong. Natutulungan ninyo ako. Huwag kayong ... hindi ako... naging tagausigpiskal ako. Alam ko ang proseso. Malaya kayo. Maging malaya kayo na ibulgar ang ano mang paglabag sa batas.

Itinaguyod natin ang mga reporma sa buwis para mapondohan ang mga programa para mabawasan ang kahirapan. Dahil dito, hinihiling ko sa Kongreso na agad na ipasa ang Package 2 ng Comprehensive Tax Reform Program, o ang Panukalang batas na TRABAHO na unti-unting magpapababa sa kita —corporate income tax at isaayos at iangat ang mga insentibong pampananalapi.

Palalakasin nito ang ating MSMEs at mahihikayat silang palawakin ang kanilang negosyo at sana'y mapataas, sana —hindi ko nagagamit ang salitang sana para sabihin na “puro kayo salita” —sana [1.4] milyong trabaho sa mga darating na taon. Nangako ang MSMC —MSMEs na iaangat ang kabuhayan ng maraming Filipino.

Dahil dito, naniniwala ako na panahon na para aprobahan ng Kongreso ang isang bagong bersiyon ng Salary Standardization Law. Ngayon na. [palakpakan] At sa mga guro, alam mo dito kung sino ang walang pagod na nagtatrabaho para turuan ang ating kabataan.

Kasali na po dito 'yung hinihingi ninyo. Hindi naman masyadong malaki pero makatutulong ito sa mga ganitong panahon ng matinding pangangailangan. Medyo malaki kaysa dati. [palakpakan] Nilalayon nitong itaas ang suweldo ng mga manggagawa sa pamahalaan, kabilang ang mga guro at nars. Mga nars, tama [palakpakan] Hinihiling ko rin sa Kongreso na ipasa ang natitirang package ng Tax Reform Program ng aking Administrasyon, at ang mga panukalang batas na magtataas pa ng excise taxes sa— very good, gawin natin ito —tobacco at alak.

Sinong naninigarilyo dito? Dapat silang lipulin sa mundong ito. [tawanan] Sila ang— Alam n'yo, ako— ako... Hindi ko itinatago ang aking— ano ang nangyari sa akin. Nagka-Buerger's disease ako dahil naninigarilyo ako.

Pero ginawa ko itong isang pambansang patakaran dahil alam ninyo noong bagong meyor ako, naglibot ako para tingnan ang mga disco at night club. Hindi ko halos makita ang mga mukha ng mga tao sa loob. Kailangan mo pang hawiin ang makapal na usok para may mamukhaan ka. Kaya noon ako nagdesisyon. Pero naninigarilyo pa rin ako. Pero nagdesisyon ako dahil alam ko, may sakit na ako. Kaya panahon na —sabi ko. At isang pambansang batas, para lahat na, na sa alas-dose, sarado na lahat.

Kailangang tumigil na tayo ng pag-inom. At ang jukebox, hanggang alas-otso na lang, alas- nuwebe. Alas-otso, maganda 'yan. Ito ay... Nasa bawat kanto 'yan, tindahan. Maingay at ang mga batang papasok sa iskul at ang mga magtatrabaho, at ikaw, tumatao sa tindahan mo.

Ipinagbawal ko ito sa Davao. At sa alas-dose, gaya ng nakikita mo, tahimik sa Davao dahil lahat ay nagpapahinga na. Kung sa memorial park man iyan, sementeryo o sa kani-kanilang mga tahanan.

Kailangan ding maiangat ang sistema ng paghahalaga (valuation system) sa mga yunit ng pamahalaang lokal at maisaayos ang pagbubuwis ng capital income. Hinihiling ko sa Kongreso na pag-aralan at ipasa ang Government Right Sizing Bill para muling ayusin ulit ang umiiral na burukrasya na nakasentro sa Metro Manila; pabilisin ang sistema ng gobyerno para hindi maantala ang pagkakaloob ng mga serbisyo at sa pinakamadaling panahon.

Ang mga repormang ito ay mawawalan ng saysay kung hindi natin mapipigilan ang isang “bagong mahirap” tuwing may darating na kalamidad. Ipinakita ng karanasan ng Pilipinas na ang mga likas na kalamidad at— ay mga sanhi ng kahirapan.

Kaya kailangan nating madaliin ang pagbuo ng Departament of Disaster Resilience (DDR) para pagtuonan ng pansin ng departamentong ito ang mga likás na sakuna at pagbabagong klima. Nakikiusap ako sa Kongreso na pabilisin ang pagpapasa ng Administrasyon sa panukalang-batas na ito— bersiyon ng Administrasyon pala. Noong 2017, ipinaalala ko sa inyong lahat ang maaaring maging bunga ng isang mapaminsalang lindol sa Metro Manila at sa mga karatig lalawigan nito. Mula noon, binuo ko ang Project Management Office for the Earthquake Resilience and the Greater Manila Area para ipatupad ng estratehiyang dalawang-pamamaraan tungkol sa pagsisikap na makabangon at makabawi.

Karirinig ko lang, wala ito sa talumpati ko. Karirinig ko lang sa isang psychic na ang unang bitak (crack) kapag tumama ang “Big One”

ay dito mismo sa gitna ng ... [tawanan at palakpakan]

‘Yan man ang sabi nila. “Masyadong tiwali ang Pilipinas, masyado nang marumi kaya kung papatayin mo ang lahat ng kongresista, senador at ang pangulo, magkakaroon tayo ng panibagong araw.” [tawanan] Kaya ipinagdadasal ko na kung lilindol, ngayon na. Ngayong oras na ito. [tawanan] Kompleto na tayo. May madamay pa tayo doon sa harap. [tawanan]

Nalagpasan natin ang isang mapaminsalang epekto ng pagbabagong klima ngayong taon. Nanalanta ang El Niño sa sektor ng agrikultura at naging sanhi ng kakulangan ng tubig sa Metro Manila. Kailangang magpasa tayo ng panukalang batas na bumubuo ng Department of Water Resources and Water Regulatory Commission. [palakpakan]

Alam mo, ang mga ahensiya at ang mga táong nangangasiwa sa —sa buong sistema ng patubig— kailangang mapalitan na ito agad.

Alam mo, may pagkakataong tatlong araw na walang tubig. Nasa Davao ako. Kaya lahat ay nagrereklamo at natatakot akong pumarito dahil paano kung ang girlfriend ko ay— hindi makapaligo. [tawanan] E di ang baho-baho niya. Kaya sabi ko, hihintayin kong magkatubig para paliguan siya.

Alam mo kung hindi ako nagmura, kung hindi ko sinabi, “p**** i**, papatayin ko kayo, p**** i** niyo.” At nang dumating ako noong umaga, may tubig na. At mabango na ang girlfriend ko. [tawanan]

Nananawagan din ako sa Kongreso na magpasa ng batas na

nagtatakda ng Programa sa Fire Protection Modernization Program. Diyan tayo nagka-ano. Kung pupunta ka sa Davao, makikita mo ang pinakamahuhusay. Ang lahat, maayos, 911, lahat ng kamera, lahat ng screen. Ginawa namin iyon kung makikita ninyo.

Alam mo— alam mo sabi ni... Meron bang... Nandito ba si Sonny? Secretary Dominguez? A Sonny. Siya man ang magyayabang. Sabi niya, “marami tayong pera”. Pero ‘pag tanungin namin siya doon sa Cabinet meeting, “tsk tsk tsk tsk, walang pera, walang pera”. [tawanan] Si Diokno ganun rin kaya gi-tapon ko sa Central Bank. [tawanan]

Lagi na sabihin mo, alam mo pinag-usapan namin ang mga proyekto, nagpaplano kami at isinusumite namin ito sa Kongreso, ang pinal na imprimatur. E ‘di kami ang, “May pera ba tayo diyan, Sir?” “Wala.” “Magkano?” “Apat na bilyon.” Tsk tsk tsk tsk tsk hindi iyon ang tsk tsk praktis. Walang pera, walang pera.” P***. Saan pala ang pera natin dito? Sa balsa ninyo? [tawanan] Karaming koleksiyon natin dito. Pero sabi ni Sonny na mapopondohan naman natin. Ito, dapat nating masagot.

Ngayon, gusto kong ipaalaala... Pagbigyan na lang ninyo ako tatal para naman ito sa lahat. Alas-sais pa nga ginugutom na kayo. Hindi pala kayo magmeryenda?

Alam mo, mula nang na-integrate ‘yan mapapansin ninyo sa mga lungsod ninyo at mga lalawigan ang pagbaba ng kalidad ng mga serbisyo mismo. Wala nang mga trak, luma na. At maniniwala ba kayo na sa Davao City, ipakikita ko ito sa inyo, mayroon kaming 1934 Studebaker fire truck. Maganda pa.

Kaya kailangan nating— kailangan nating malampasan ito. May ibang mga lungsod na wala talagang kagamitan para tumugon

kapag may sunog. Kailangang magkaroon tayo ng tunay na maayos na kagamitan.

Ibig kong sabihin, sa panahong ito, nakakahiya namang hindi natin maapula ang sunog sa dalawang araw, tatlong araw, Diyos ko. Kailangang maglaan tayo.

Sonny, may pera ka? [tawanan] A, oo. O tingnan mo. Basta sa maraming tao mahiya man mag-deny. [tawanan] Totoo ‘yan. Totoo ‘yan. May pera tayo kaya siguro maaaring makapagbigay si Sonny ng halaga na maaari nating ilaan.

Nakakahiya talaga itong ano natin. Ang Davao, meron. Ang Davao ay may napakaayos na 911. Hindi ako nagyayabang. At may mga kamera kami sa bawat sulok kaya nalulutas namin agad ang mga krimen. At meron kaming 911. “Ano ang inyong emergency?” Lyon ang istandard. Kaya kung may sunog, tatawag sila sa fire department.

Sabi ko, “911.” “Opo.” “Ano ang kailangan ninyo?” “Ako— nawawala yata ang— nawawala yata ang girlfriend ko.” “Kilala namin kayo Meyor. Bumalik kayo ng Maynila, marami pa doon. Punta na kayo.” [tawanan]

Pabibigyan nito ng kagamitan ang fire— Bureau of Fire Protection ng mga kagamitan para makatugon sa mga hamon. Hinihiling ko pa rin sa Kongreso na agarang ipasa ang— ito— ang National Land Use Act o NALUA sa taong ito. [palakpakan] Paki lang po. Para makapagpatuloy tayo sa bago... Sabagay, matutugunan natin ang— mga hamon ng mga bagong paparating na mamumuhunan. Ang lupa natin ang problema e.

Isang pambansang plano sa paggamit ng lupa na nakabase sa

siyensiya ang magsisilbing batayan para sa mga LGU sa pagbuo ng kani-kanilang plano sa pagpapaunlad, at tumulong na maipaabot sa mga liblib na lugar ang mga gawaing pangkabuhayan.

Ang paghahatid ng mga gawaing pangkabuhayan at pangnegosyo sa Visayas at Mindanao ay hindi lang isang pangako noong panahon ng kampanya. Ito ay isang kautusang pangkabuhayan at isang susi sa tuloy-tuloy at pantay na pag-unlad ng ating bansa. Hihimukin natin ang pamumuhunan na magpapaunlad sa mga liblib na lugar at Metro Manila at iba pang mga lugar na mega urban.

Maputol ko na dito, tatal maliit na lang. Gusto ko lang ipaalala sa lahat. Hindi ko gustong pasamain ang mga meyor at gobernador ng lokal na pamahalaan. Pero 'yang style ninyo na inaabot ng tatlong araw, apat na araw ang mga empleado ng isang kompanya, tindahan, o anuman na magpabalik-balik.

Pagbalik nila, may bago kayong regulasyon. Kukuha siya at pagbalik, at pagbalik niya, mayroon na namang kasunod— kailangang kuhanin ang papel na ito.

Sasabihin ko sa inyo ngayon. Hindi ako nagyayabang. Sa Davao, wala pang isang oras maliban kung may ocular inspection. Itinatagubilin ko sa inyong mga meyor, sa harap ng buong madla, mga meyor. Tinatagubilinan ko rin ang DILG, Secretary Año ng pamahalaang lokal na tiyaking masusunod ito. Lahat ng mga clearance, permit na manggagaling sa opisina mo na mangangailangan din ng approval mo, ay dapat na lumabas sa loob man lang ng tatlong araw. [palakpakan]

Kapag hindi ninyo iyan ginawa, inaatasan ko si Secretary Año,

nandito ba kayo, Sir? Si Secretary Año, ang dating chief of staff. Isa rin siyang militar.

Gusto ko tatlong araw, maliban kung may dahilan, para hindi magpabalik-balik kasi diyan ang perahan e. Pagdating doon meron na naman hingin, pagdating doon may hingin.

Kaya sabi ko kung gawin sa inyong mga Filipino, sinasabi ko sa inyo, sampalin ninyo yung tao, gumawa kayo ng eksena, mag-eskandalo kayo, dahil kahit maliit na bagay lang iyan ay makakarating sa akin iyan. At kapag nakarating sa akin, makakatiyak kayo, kung hindi ko kayo ipatawag ng g***** iyon, ako mismo ang pupunta doon. Pangako iyan, panata iyan. [palakpakan]

Gawing bahagi ng aking panunumpa sa katungkulan. Lahat kayo diyan, pati 'yang tsk— easement. Kung sabagay, sa ilalim ng pamumuno ni Villar, okey na. Pero 'yang easement na bilyong dolyar— a bilyong piso. E kung kompanyang dayuhan, ito ay usaping bilyong dolyar.

Ganun 'yan. Pabalik-balik at hindi binabayaran. Kaya nagpatong... kung ang lahat ng pera at rentas na dapat masingil ng pamahalaan ay totoong nasisingil, marami tayong pera. Sinasabi ko sa inyo bilang Presidente. Marami tayong pera para sobrang pera upang maiangat ang— masang Filipino na naghihirap. Maski ospital lang at pabahay.

Ang mga trabaho, ang ekonomiya ang nagpapatakbo nito. Kung mahusay ang ekonomiya, mas maraming trabaho. Sa ngayon, itong hospitalization, edukasyon, mga pangunahing bagay at saka itong relokalasyon. Kaawa talaga.

Kung makolekta lang lahat hindi ma-corrupt ang pera, marami tayong pera. Kaya ako nagsabi. Kaya— I resi...

Alam ninyo, ipapaalam ko na sa publiko. Nasa Nayong Pilipino ako. Ipinaubaya ko ito sa isang pangkat. Tapos, nagpa-bidding sila. Ang nagbidding nila ay payagan nilang magtayô ng casino sa loob ng Nayong Pilipino.

Kaya ko nagsabi t***i** ninyo. Anong kahulugan ng Nayong Pilino kung lagyan mo ng sugalan at wala pang bidding? Alam ninyo, nandiyan na 'yung mga heneral, nandoon sila, chief of staff. Kasi pag galing doon pumunta ako sa command conference. Pagdating ko sa command conference, may ipinasa si Sonny ghost delivery sa AFP hospital. E galing pa ako doon sa...

Noong kaharap ko na ang military at pulis, sabi ko, "Akala ko ba nasa likuran ko kayo? Kung hindi ko kayo mapagkakatiwalaan, sabihin lang ninyo sa akin. Dahil kung kayong mga komandante ng Air Force, Army pati Albayalde at ng Navy, bababa na ako sa puwesto. Magbibitiw ako, babalik ako sa Davao. Kayo ang magpaliwanag sa tao kung bakit."

Ginanun ko talaga. At sa isa sa mga pagpupulong ng Gabinete, ganun rin. Mayroon doon dalawang taon na, pabalik-balik na 'yung— pabalik-balik, pabalik-balik, sa loob ng dalawang taon inupuan nila ang mga dokumento.

Kaya noong ipinapaliwanag nila sa akin ang nirebisang plano at maraming hinihingi, mga clearance sa NBI, tumayo ako kasama ng mga miyembro ng Gabinete, lahat kami. Sa isang pulong ng mga Gabinete, sabi ko, "Tigilan ninyo 'yan. Ayaw ko niyang matrix na yan. Para sa susunod—

o baka para sa kasunod pa ng susunod na presidente." Lumabas ako sabi ko, "Inyo na 'yang gobyerno ninyo."

Sabi ko, wala ako... Ayoko na. Pagod na ako... Talagang gusto ko na rin magbitiw. Hindi na ako masaya. Sabi ko kahit anong oras— a sabi ng militar, kung gusto ninyong umalis? Kung gusto ninyong kayo na ang mamuno sa kudeta, sige. Huwag ninyong dalhin ang mga armas ninyo. Huwag ninyong dalhin ang mga sandata ninyo dito. Tawagin ninyo lang ako at magkakape tayo.

Hindi ako naniniwala. Sa palagay ko tama sina Marcos at Estrada na hindi nila pinayagan ang... Kasi 'yung guwardiya mo, guwardiya dito, pareho 'yan. Lahat sila dadaan 'yan sa presidential command. Lahat sila ia-assign. Nag-iikot 'yan sila lahat. Nararanasan nila ang lahat. Hanggang Mindanao kaya kilala ko 'yan sila lahat dumaan ng Mindanao e.

Sabi ko talaga, "Inyo na. Ayaw ko na." Sabi ko, "Sige, sinong gusto? Itaas ang kanang kamay. Ako..." "Ako..." Hinirang gaya ng nararapat na maging miyembro ng junta, ay magbibigay ng SONA sa susunod na buwan."

A bahala kayo diyan. Nananakot kayo na... Kung sa palagay ninyo ay mapapatakbo ninyo ang bansa nang mas mahusay kaysa sa inihalal, sige. Hindi ko 'yan— problema 'yan ng sambayanang Filipino.

Talaga sa Gabinete na— na tsk... Kaya abutan ako ng topak, magbaba dito ako ngayon. Bahala na kayo diyan. Uuwi na ako.

Yong isang ese— isang estimate sa pagkalugi ng ekonomiya ay

nasa P3.5 bilyon sa isang araw dahil sa trapik sa Metro Manila. Kaya ngayon, inuulit ko ang tagubilin ko, hiling ko, pagmamakaawa ko sa MMDA at lahat ng kinauukulang mga lokal na opisyal sa Metro Manila, at lahat ng iba pang lungsod, na magsagawa agad ng aksiyon para matiyak ang mabilis at maayos na pagdaloy ng mga sasakyan. Bawiin ang lahat ng mga kalsadang publiko na ginagamit sa pribadong layunin. Marami diyan. [palakpakan]

At muli, pinakiusapan ko si Secretary Año na tiyaking naisakatuparan ito. Kung may meyor o gobernador, o kung ano kang— sino kang demonyo ka, i-suspend mo, Sir Año. Bigyan mo siya ng panahon at kung hindi siya magbago— hindi niya talaga pinaghuhusayan ang ginagawa niya, kaya pagpahingain mo na lang. Suspend mo na. Wala talagang— wala tayong magawa.

Ang gusto lang nilang masiyahan ay yong mga constituent nila dahil constituent sila – isang lider. Ganun kayo e. Iyon lang tanging paraan... E ako, wala akong problema. Ako, isa akong inutil na opisyal. Ako, hindi na ako puwedeng tumakbo. Ako, pagkatapos ng anim na taon, baka masira na ang ulo ko. Wala na ako. Wala nang mga hamon sa politika. Wala nang mga bundok na aakyat. Gagawin ko na lang ang tungkulin ko.

At karamihan ng aking Gabinete ay talagang mga taong militar. Alam ninyo kung bakit? Gusto ninyong malaman? Huwag kayong mahiya. Atin-atin na lang ito. Huwag mo na silang pansinin, 'yang mga ano diyan. Parang nag meeting-meeting lang tayo dito. [laughter] 'Yung parang nagpulong-pulong lang. Bayaan n'yo sila. E kung tingnan kasi ninyo, mahiya kayo.

Kasi ganito 'yan, ang hilig ko sa mga táong militar. Gusto ko silang masiyahan? Ano? Binoto ako ng mga tao, hindi ng militar, hindi ng mga pulis. Pero— bakit ako mayroon ako nito sabi ko... ito ay naunang natukoy... Kasi utusan sila madali. Kasi 'pag sinabi mong walang corruption, walang corruption. Kaya lang ang militar at tulad ng alinmang ibang organisasyon, 'pag ang namumuno na heneral o ang puno commander-in-chief, corrupt, ku-corrupt 'yan lahat.

Pero kung sabihin mo na matino ka, susunod sila. Kaya pinapunta ko sa Boracay si Climatu. Sabi ko, "Puntahan mo nga doon." Narito ba si Heneral Cimat, si Roy? A yeah.

Itong si Roy nakilala ko ito sa Mindanao. Hindi ko man 'yan kilala. Mindanao... Na-meyor kasi ako 23 taon. Kaya lahat silang nadestino sa Mindanao, kilala ko. 'Pag inutusan mo, kaagad. At alam nilang hindi ako mag-aatas ng ilegal na kailangan nilang maisakatuparan. Alam nila abogado ako. Sabi ko sundin lang ako ninyo.

kaya nagulat ako nang atasan ko si Climatu na magpunta doon— sa Boracay, Sir Frank. Alam mo ang ginawa niya? Kinabukasan, lumabas siya roon sa Daily Mirror. Naglalakad siya doon sa beach, naka-t-shirt na blue at 'yung mata niya nandoon sa dalawang Caucasian na nag... [tawanan]

"G***** it, Cimat. Akala ko ba inutusan kita?" "Yes, Sir." "O bakit ka nagpalakad-lakad diyan sa beach tinitignan mo 'yung naka-bikini na dalawang puti?" "Sir, napadaan lang ako, Sir." Sabi ko, "Trabahuin mo 'yan ha." At tinapos nila sa loob ng anim na buwan. Siyempre nang ... [palakpakan] Gusto ko si Cimat kasi pinagsasabay niya ang pagrerelaks sa pagtatrabaho. [tawanan] Ganyan ang paraan. [tawanan]

Binibigyan ko kayo hanggang sa huling linggo ng taon 'yung sa— Setyembre na para gawin ito. Linisin ang mga LGU. Walang mangyari dito.

Patuloy tayong mamumuhunan sa kabukiran sa pamamagitan ng mga programang pang-agrikultura na magpapataas sa produktibidad at kita ng ating maliliit na magsasaka at mangingisda. Titiyakin natin ang lubos na pagsasakatuparan ng Rice Tarrification Law, kabilang na ang Rice Competitiveness Enhancement Fund. Ito ang magtitiyak ng kaligtasan ng kabuhayan ng maliliit na magsasaka sa pamamagitan ng pagkakaloob ng modernong kagamitan sa pagsasaka at makinarya, mga binhi at pautang, at mga extension services.

Hindi ko rin nakakalimutan ang aking pangakong iangat ang buhay —ito —mga nagniniyog at paunlarin pa ang industriya ng niyog hanggang kailangang-kailangan— a sa pamamagitan ng agarang paggamit sa Coconut Levy Fund. 100 milyon iyon. [palakpakan] Kaya ako masyadong maingat hanggang ngayon wala akong nakuha. Tingnan ninyo, mahirap talagang makakita ng táaong tapat. Inaamin ko. Baka ako, hindi ko rin káya. Wala ako niyang...

Itong coco fund na ito, ito 'yung naiwan sa— noong kay Marcos na levy fund. Sagradong pera ito. Ang perang ito ay arbitraryong kinuha mula sa bulsa ng mga Filipino. Wala kang magawa noon e martial law. Ito na 'yan. Kaya itong coco levy fund, kung sabihin mo lang, tama ang Supreme Court. Hindi mo pwedeng maibigay— sabi mo sino. Hindi mo na malalaman kung sino ang talagang nagmamay-ari ng lupa.

Ang plano ko, kung gusto ninyo, ipunin ninyo ang pera. Ipuhanan ang pera. Siguro mag-abot 'yan ng mahigit sa 100 bilyon. Ilagay na lang

ninyo ng ano trust fund para sa gobyerno. Mga 5 bilyon iyon. Iyon na lang ang gastusin ninyo para ireserba ang pera. Kaysa parang sprinkle na ipamigay mo sa mga tao. Hindi puwede— sabi ng Supreme Court tama sila— hindi mo na malamanan ang genealogy ng mga may-ari— ang orihinal na mga may-ari. At kung minsan magkakamali.

Wala akong gagawin diyan hangga't hindi ko makita ang pera. Wala pa akong nakuha. Hindi pa— hindi pa ako nakahahanap ng pera. Hanggang ngayon, naghahanap ako. Wala akong makita. Kasi, malaki ito at ito ay— alam n'yo na, kapag naglagay sa isang tangang tiwali doon. Kaya gusto— ang gusto ko o baka magustuhan rin ninyo, ideposito ko na lang. Hayaan nating manatili itong pag-alaala sa mga táaong nawala ang kanila, a— noong panahong iyon. Tapos, 'yung limang bilyon, 'yon 'yong para bumuti ang ating ekono— ang pagpapabuti sa muling pagtatanim ng niyog.

Limang bilyon, napakalaking halaga iyon. Pero kung ibigay mo, hayaang maipamahagi nang paunti-unti, walang mangyayari. 'Yung tagabigay, kukuha 'yan 'yung pupunta. Kaya itong Land Bank na ito, 'pag hindi ito na... Alam ninyo, tinawag kayong Land Bank pero kayo ngayon ang nangungunang bangkong komersiyal sa Pilipinas.

Ano ba ang nangyayari sa inyo? Dapat ay pinopondohan ninyo ang mga agrikultural na negosyo at pagsisikap. Bakit wala? [palakpakan] Bakit— bakit hindi kayo makabili ng ilang kariton o anuman? Pumunta kayo sa lalawigan at tanungin ang mga tao kung mayroon mga kooperatiba. Tulungan ninyong bumuo ng isa. [palakpakan]

'Pag wala, e, tignan ninyo na maibigay ninyo para sa muling pagtatanim ng niyog— para mabuhay ulit ang industriya ng niyog.

Pahiramin ninyo ng pera at pera—'no'ng sabi ko— ng coconut levy. Sagrado ang perang iyon. Dapat bumalik sa lupa ang Land Bank. Bakit ba lubog kayo sa maraming transaksyong komersiyal? Bumalik kayo sa kung saan kayo itinayo at iyon ay tulungan ang mga magsasaka? Ilang administrasyon na wala? [palakpakan]. Kailangang magpasiya kayo tungkol diyan. Bibigyan ko kayo ng hanggang katapusan ng Hulyo na magbigay sa akin ng plano o kung hindi, hihilingin ko sa Kongreso na baguhin kayo. Wala e, wala kayong... [palakpakan]

Hinihiling ko ngayon sa Kongreso, na 'pag wala sila— kung wala silang maaaring maipatupad na plano para sa mga magsasaka at puro mga transaksyong komersiyal lang, mabuti pang buwagin ito at ibigay ang pera sa mga kongresista para sa development funds nila [tawanan]. O mas makatulong pa. Diretso, e. Ayaw ninyo? [tawanan] O ayaw din nila, Sir Frank. Huwag mo na lang galawin.

Muli kong hinihimok ang parehong Kapulungan ng Kongreso na magpatibay ng angkop na bersiyon ng panukala na nagtatatag ng Coconut Farmers' Trust Fund para tiyakin ang mabilis na paggamit ng coco levy fund para sa kagalingan at pagbibigay ng kapangyarihan sa mga magsasaka ng niyog. [palakpakan]

Kinikilala namin na kailangang-kailangang matiyak na ang mga yaman ay hindi mauubos at maaabot ng lahat at ang pagdevelop ng mga alternatibo.

Kaugnay nito, nagtitiwala ako na pabibilisin din ni Secretary Cusi ang pagbuo ng renewable na pagkukunan ng enerhiya, at bawasan ang pag-asa sa mga tradisyonal na pinagkukunan ng enerhiya gaya ng coal.

Panghuli, para mapanatili ang mga tagumpay natin kailangan natin ng postura ng pambansang seguridad na kayang ipagtanggol ang

bansa sa mga panlabas at panloob na banta sa seguridad. Ang Kalihim ng Tanggulang Pambansa Lorenza, kasama ang matatapang na lalaki at babae ng sandatahang lakas ang nangunguna sa labang ito.

Inaasahan namin ang suporta para sa mga inisyatibang lehislatibong nakatuon sa pagpapalakas ng mga sistemang may kaugnayan sa tanggulan gaya ng ipinanukalang National Defense Act, ng Unified Military and Uniformed Personnel Separation, Retirement, and Pension Bill, at ang muling pagbuhay sa mandatoryong ROTC sa Baitang 11 at 12. [palakpakan]

Napakahalaga. Alam mo, 'pag maggiyera-giyera, sampu sa sampu, hindi marunong humawak ng baril para ipagtanggol kahit ang kaniyang ama at ina at mga kapatid. Itong mga bata ngayon, wala silang patriyotismo at pagmamahal sa bayan. Balik sila dito.

Sa tingin ko ay magiging mabuti sa lahat ang pagsasanay militar. Kung hindi, sige lang— sa shabu, mamaya, mamatay, krrrkkk. "Duterte: Extrajudicial Killing. Report to the ICC." A, okey. Kung mabibigyan ninyo ako ng maayos at komportableng selda, pinainit tuwing taglamig, gusto kong pumunta— at may aircondition kapag tag-init. At may conjugal visit, walang limitasyon, (tawanan) para magkaunawaan tayo.

Alam namin na may mga pagkakataong ang mga tauhan ng AFP at PNP, habang tinutupad ang kanilang mga tungkulin, ay walang katarungang naakusahan. Bigyan sila ng libreng tulong legal para makatulong at pataasin ang kanilang morale.

Mga kababayan ko, kung hihiramin ang mga sinabi ni Churchill— akin 'to: Papasok na tayo sa panahon ng mga resulta. Ang resulta ng ating ginawa at hindi ginawa dahil dapat ginawa sa unang hati ng

aking termino. Inaako ko ang buong responsabilidad sa mga iyon. Bilang Presidente, hindi ko ito maipapasa— ang sisihin ang kahit na sino. Sa akin ito.

Dahil hindi natin mababago ang nakaraan, hindi natin aaksayahin ang hinaharap. Magsisikap pa ako para maipatupad ang mga programang sinimulan natin, pero laging ayon sa batas. Hindi lang ako basta daraan o sasayangin ang aking oras sa natitirang panahon ng administrasyon ko. Hindi ko style ‘yan. [palakpakan] Pero hindi ako titigil hangga’t maabot ko ang katapusan. Saka ko pa lang sasabihin na tapos na. [palakpakan]

Malinaw ang ating layunin sa susunod na tatlong taon: isang komportableng búhay para sa lahat, lahat ng Filipino. Nakagawa na tayo ng mga makabuluhang hakbang at naabot ang mga itinakdang marka ng tagumpay bilang nasyon sa nakalipas na tatlong taon. Dapat magpatuloy ang momentum na ito nang may higit na sigasig sa susunod na tatlong taon at higit pa.

Nangangarap ako ng mga maaliwalas na búhay para sa bawat Filipino. Nangangarap ako ng Pilipinas na mas mabuti kaysa kinalakhan ko.

Ito ang pangako ko para sa susunod na tatlong taon lang, kung kaya ko. Kung hindi, nagpapaumanhin ako. Pero patuloy kong susundin ang konstitusyonal na tungkulin ko na pagsilbihan at ipagtanggol ang Filipino, hanggang sa huling araw ng aking termino.

Pagpalain ng Diyos ang Filipino. Pagpalain ng Diyos ang Pilipinas. Maraming salamat sa inyo. [palakpakan]

Pamulong sa Kahimtang na Nasud
ni
Presidente Rodrigo Roa Duterte

Pamulong sa Kahintang sa Nasud
ni
PRESIDENTE RODRIGO ROA DUTERTE
Ngadto sa Kongreso sa Pilipinas
[Batasang Pambansa Complex, Quezon City noong Hulyo 22, 2019]

Salamat. Palihug lingkod. Kumusta na kamo?

Senate President Vicente Sotto III ug mga halangdong sakop sa Senado; House Speaker Allan Cayetano ug mga halangdong sakop sa Kamara; Bise Presidente Maria Leonor Robredo, maayong hapon kanimo—sa imo, ma'am [pakpak] kon asa man ka; kanhing mga presidente Fidel V. Ramos, Joseph Ejercito Estrada [pakpak], ug Gloria Macapagal Arroyo [pakpak]; His Excellency Caccia ug mga tinahud nga sakop sa diplomatic corps; Executive Secretary Salvador Medialdia ug mga sakop sa Gabinete; Chief Justice Lucas Bersamin ug ang Korte Suprema, akong mga kaubang trabahante sa gobierno; mga hinigugmang kababayan.

Magsugod ko pinaagi sa paghatag sa akong kamot agi og pasalamat ngadto sa nagpabilin nga nagsalig kanako taliwala sa mga pagsulay. Ang mga numero misulti og libuhan ka mga pulong ug misugid og mga sugilanon. Apan ang dakong kadaugan sa mga kandidato sa Administrasyon ug ang kinaulahiang resulta sa panuhid nagpakita nga ang supak kanako 3% lamang. [pakpak]. Ako naglaum nga ang mga sakop sa Kongreso—unta dili kamo apil sa 3% [katawa]—nagdasig kanako uban sa kaligdong aron padayonon sa walay puas ang atong mga gipangsugdan sa pagsugod sa akong administrasyon.

Pipila lamang ka tawo ang gigasahan og kabubut-on ug kaisog nga buhaton ang iyang gituohan nga husto ug matarung ug unsa pa man nga pagsupak pinaagi sa gidaghanon ug kasaba, mamahimo nga mayorya. Dili kini mahitungod sa agila sa panag-away kon dili ang panag-away dinha sa agila ang mahinungdanon. [pakpak]. Tuohi ko, humanon nako ang akong termino nga makigbisgog.

Tulo ka tuig na ang milabay human ko manumpa, ug sakit alang kanako nga moingon nga wala kita makakat-on sa mga pagtulun-an. Ang problema sa ilegal nga droga nagpadayon. Ang kahiwian nagpadayon ug mipahuyang sa kaisog nga atong kinahanglanon aron ipatunhay ang atong mga paningkamot alang sa matarong.

Sa mga katuigan, atong nakit-an ang makalilisang nga kaudat hinungdan sa droga. Niadtong Mayo 23, 2017, ang atong tigpatuman sa balaod milunsad og operasyon aron ipatuman ang mandamento ug aron masumpo ang terorismo. Usa ka hugpong sa armadong mga tawo nga adunay ngilngig nga mga armas ug giayudahan sa mga lumulupyo nga naradikalisa sa ekstremista nga mga pagtulun-an ang nakigbugno sa atong mga sundalo nga milungtad og pipila ka semana. Atol sa paglikos sa Marawi, pipila ka tonelada sa shabu nga milyones ang kantidad ang nakaplakan. Ang kwarta gikan sa droga mipatay og 175 ug nakaangol sa [2,101] sa akong mga sundalo ug kapulisan sulod sa lima ka bulan nga gubat.

Ako nasayod nga taas nga dalan pa ang atong sagubangon sa bugno batok niining hulga sa katilingban. Itugot ang hinungdan ngano nga ako nagduso sa pagpatuman pag-usab sa silot sa kamatayon alang sa mga salaod nga adunay kalambigitan sa droga. Ang mga lungsoranon nagsugod na og himo sa ilang bahin sa gira batok droga, ug pinaagi sa

pagmugna og mga hugpong sa barangay og mga konseho batok-droga, ug ingon man sa pagtugyan sa mga pinutos nga cocaine nga nakit-ang naglutaw-luwat sa mga dagat ngadto sa mga isla. Tawgon ko kini og kaakohan. Apan, ang droga dili madugmok kon dili nato ipadayon ang pagpapha sa kahiwian nga nagtugot aron kining mangtas sa katilingban magpabilin nga buhi.

Matinahuron nakong gihangyo ang Kongreso nga ibalik ang silot sa kamatayon alang sa dulumtanan nga salaod [pakpak], adunay kalambigitan sa droga, ingon man sa panghabas. Mga lungsoranon, usa ka masulob-ong saysay nga dili nato mailhan ang kinahanglan gikan sa kahangol, ang atong baruganan gikan sa pagpihig, ang tinuod gikan sa mini, ug ang kamatuoran gikan sa bakak. Ang hinungdan kay tungod daghan kanato, importante sa tanan ang “kaugalingon.” Ang kadalo sa labing kaudatan niini walay laing tumong kon dili ang pagtuboy sa kaugalingon.

Hinulman ang mga pulong ni F. Sionel Jose, wala pa kita mahigmata ibabaw ug lapas sa parokyanhong mga kaikag. Ang atong bawog nga pagkamaunongon sa pamilya, higala ug mga kaubanan padayon nga nagpahamtang og bug-at nga bayronon sa atong mga programa nga gimugna aron ibayaw ang mga kabos ug pasaligan ang atong tigpuhunan, langyaw ug lokal nga tigpuhunan, ug ang sektor sa negosyo sa nasud.

Ang bag-o lang nadiskobrehan nga nagbuntaog nga pagpanglimbong batok sa sistema sa pangpubliko nga pagsiguro sa panglawas nagpamatuod nga kaylap ang kahiwian. Dakong kantidad sa pondo alang sa panambal ang gibuhian aron lang mabayran ang gipabutod nga mga angkon-panambal ug handuraw lamang nga atiman-

panambal sa mini nga pasyente. Hilabihan ang akong kahigawad. Ang governo gilimbongan og minilyon nga unta magamit aron itambal sa mga balatian ug makaluwas sa inabuhi sa kadaghanan. Akong gimando sa NBI nga dakpon ug pasakaan og sumbong kadtong adunay tulubagon. Nagtudlo ko og bag-ong presidente sa Philhealth, nga sa akong nahibawan usa ka matarong nga tawo, usa ka militar, kanhing opisyal sa militar, ug akong gimandoan aron hatagan og prayoridad ang pagsumpo sa kahiwian sa ahensya.

Akong gipalagpot ug gipakanaog ang kapin sa gatos ka mga opisyales ug mga tinudlo sa governo sa walay pagtagad sa relasyon, panaghigalaay ug panagsangga. Walay “sagradong baka,” matud pa, sa akong Administrasyon.

Ang mga institusyon nga tinugyanan sa atong kahinguhaan ug ahente sa kalamboan dugay na nga tinubdan sa kapakyasan sa publiko. Ang labing dali nga pagtul-id niini nga mga ahensya naghatag og resulta. Ang mga kumpanya nga gipanag-iyahan sa governo, daotan og dungog tungod sa taas nga sweldo ug bonus sa mga ehektibo ug trabahante niini, nagsugod na sa pag-usab. Hangtud niadtong Hulyo 9, 2019, nakakolekta na kita og lapas sa P61 ka bilyones, diin 32% gikan sa Pagcor. [pakpak]. Labaw pa kina sa P36 ka bilyones nga nakolekta niadtong 2017. Akong saludo kang Andrea Domingo. [pakpak] Pasugal pa og daghan, ma’am. [katawa] Ang Bureau of Customs, bisan og puro kahiwian, nakakolekta og P585 ka bilyones niadtong 2018. Hunahunaa ang unta nakolekta pa kon ang BOC limpyo ug dili kaayo kurakot.

Tuguti nga akong putlon—mag-istorya lang ko kon unsa ang naa sa akong hunahuna. Niadto ko sa Bureau of Customs duha ka semana na ang milabay ug akong nahibal-an nga 63 sa ila nag-atubang og kaso, kaso

nga kriminal, ug 61 sa ila kasamtangang giimbestigahan. Naglaum ko nga makuha ang bulig sa Kongreso kon dili mawagtang ang ilang posisyon. Ug kon dili ko sila mapahawa sa hinungdan nga adunay kasigurohan sa ilang trabaho, akong itugot ang ilang plantilya apan kinahanglan nga motaho sila sa Kongreso matag adlaw aron tabangan ko sa daghang papeles nga trabahoon matag adlaw. Tanan sila kinahanglan mogawas sa luna sa Customs. [pakpak] Dili ko buot nga sila mobalik.

Kita, sa governo, daghan og istorya, gamay og buhat, ug labihan kahinay. Nahimundum ko nga miingon niini sa usa ka congressional hearing niadtong mayor pa ako sa Davao City. Akong ingnon kina pag-usab agig paghatag og gimbugaton nga gamay ra kaayo ang nausab sukad kaniadto. Taas kita sa mga pulong apan mubo sa kalampanan. Basin kamo, Kongreso o—bisan ang Ehektibo ug tingali ako. Ania ako aron tarongon ang akong kaugalingong sayop. Sa miaging tuig, akong gipirmahan ang Ease of Doing Business and Efficient Government Service Act, usa ka mahinungdanong balaod nga makapa-usbaw sa paghatod sa serbisyo ug pagsumpo sa kahiwian hangtud karon.

Apan, daghan pa ang buluhaton sa pagsiguro sa atong pagsabat sa mga panginahanglan sa katawhan. Segun sa mga mulo nga nadawat sa Contact Center ng Bayan—sulod sa akong buhatan— ang LTO, SSS, BIR, ug PAG-IBIG ang labaw nga lima ka mga ahensya nga kinahanglan og labing dali nga kausbawan sa serbisyo niini.

Akong sublion akong governo— akong direktiba sa governo ug tanang mga buhatan ubos niini, apil ang mga LGUs ug mga kompanyang gipanagiya sa governo: pasayonon. Tuguti ko... Ania ba kamo? Pasayonon. Sama sa uban. Mahimong himuon ninyo electronically. Dili kinahanglang

moadto pa kamo sa buhatan.

Kaniadto pa nako kini gipangayo tulo ka tuig na ang milabay. Kon dili pa ninyo kini buhaton karon, patyon ta gyud mo. [pakpak] Bwisit na...Pasayonon ug himua nga mabaloson ang serbisyo— mahigalaon sa kliyente. Ang inyong kliyente ang katawhang Pilipino, ang atong agalon— kon asa gikan ang salapi sulod sa atong bulsa, gikan sa atong sweldo.

Salamat kang Executive Secretary Medialdia, atong nadugangan ang mga linya sa Hotline 8888 aron paspas makatubag sa publiko. Kataposang tumong nato nga ang mga tawo dili na mogamit sa maong linya tungod kay ang serbisyo ug tubag sa gobierno nausbaw na.

Usbon ko, akong ... Ang problema man gud sa Pil— ako kining gitumong karon sa mga Pilipino. Kamo man gud giingnan ko na kamo, maghingusog mo. Ug kon kamo o ikaw pangayoan labaw pa sa gikinahanglan nga bayronon sa gobierno ug nangayo pa nimo, gisultihan ko na kamo mag-iskandalo kamo sa buhatan. Paghimo og talan-awon. Laparuha kanang p***** i** na. [katawa] Moabot gihapon na sa ako. [pakpak]

Ug ako na kining gibuhat. Ako prangka ako sa inyoha, ako ra ang Presidente nga hangtud karon gapangulata gyud og tawo diha sulod sa Malakanyang. Gipakaon nako og kwarta kanang y*** diha. Suko ko sa inyo ba. Palihug maghingusog. Kon pangayoan ka, ingna, “T*** *** mo. Ingon ni Duterte, ang Presidente giingnan mi, nga kon manghantok mo namo, laparuhon ta mo.”

Ug laparuha gyud ninyo. Bisan og mag-away pa mo. Depensahan

ta mo. Ug kon mahimo ug kini akong gibuhat kaniadto pa. Adunay [8888]. Siguruha nga tinuod kini. Bisan dili mo manubag alang sa libel apan ayaw pod kanang makasakit sa isig-katawo nga walay sala. [8888], unya ibutang, “Ngadto kang Presidente Duterte, mahitungod: abusar sa director nangayo og kwarta.” I-text nimo, mogawas na diha. Ug kana aron makit-an sa publiko.

Ug kon tinuod, Malakanyang, akong ingon, abri 24 oras, 24 oras basta kahiwian. Ug mao nga kadtong isyu ni Trillanes mahitungod sa frigate tungod kay kadtong Koreano nga mipalit sa barko nga mibaligya sa maong barko ngadto sa gobierno sa Pilipinas, wala pa may delivery. Ug naa na didto, andam na.

Ug mao kadto ang hinungdan ngano nga ang Koreano niadto sa Malakanyang aron moreklamo nganong walay mihangyo aron mahatod. Mao nga akong giingnan si Bong, “Bong, ayoha na.” Niadto siya kang Lorenzana ug si Lorenzana nisulat siya. Adunay nakakuha tungod sa Malakanyang, matag administrasyon adunay tawo diha. Matag administrasyon magbilin og mga tawo tungod kay gitudlo siya didto sa posisyon nga adunay plantilla.

Gikuha nila unya gidala diri, sa Kongreso. Ug si Bong gipatawag aron motestigo. Ug niingon siya, gipasaligan siya nga closed-door. Giingnan nako si Bong, “Ayaw, pangayoa nga abri ug public hearing.” Ingon ko, “Ingna silang tanan—wala—wala kay gitago. Isulti ang tinuod.” Ingon ko pagkahuman niya og testigo, ingon ko, “Bong, motuo ka og sa dili, mahimo kang senador.” [pakpak] Tinuod na. Mao kana ang sugilanon kon unsa ka bukohon ang pulitika ug kahiwian dinhi sa atong nasud.

Hinimanan og pulitikanhong kabubut-on, ang gobierno gimando ang pagpasirado sa isla sa Boracay sulod sa unom ka bulan aron likayan ang dugang pagkadaot niini. Atong gilimpyohan ug gihulip ang isla ug akong gitugtan nga maulian kini sa kinaiyanhon. Akong garbo nga moingon nga nahiuli kini haduol sa kanhiay nga kahinlo niini. Ang Boracay Inter-Agency Task Force nga gipangulohan ni Secretary Cimatu, ug suportado nila ni Secretary Año, Romulo-Puyat. Unsay iyang ngalan? Ah, si—ah Berna. Ah, Berna Romulo-Puyat, Bello ug Villar, ug si TESDA Chief Mamondiong alang niining dakong kalamposan. Pagdayeg usab ngadto sa PMS sa paglangkob sa unom ka bulan nga Rehabilitation Plan, ug ang NEDA alang sa bag-ohay lang nga pag-apruba sa [Medium]-term Boracay Action Plan. [pakpak]

Ang isla sa Boracay sinugdanan lamang. Ug ang mga babaye didto, mga langyaw naghulat kaninyo mga maayong tawo nga mobisita sa lugar. Tua sila sa baybayon nagpaadlaw. Gidapit kamo aron---ako wala pa makaadto didto.

Kahibalo mo, sa dihang nalimpyo na, usa ka adlaw bag-o niini giingnan mi nga adunay abrihan pagka-ugma. Busa sa TV adtong adlaw, Magandang Hapon, nagsalida og daghang banderitas, “Salamat Duterte.” Og pagkakita nako, akong gitawagan ang military ug pulis, “Tangtanga ang mga banderitas. Dili ko moanha diha.” Dili kinahanglan nga arbi—ah ipahibalo. Gibayran ko sa akong mga buluhaton.

Gi-kornihan ko. Labihan nga pagdayeg, duol na kaayo sa pagpakaaron-ingnon. Ako kanang masimhotan layo pa lang.

Ug wala pa ko sukad makaadto didto hangtud karon. Ang akong gihimo, niadto ko sa pikas nga bahin sa isla ug nangutana sa DAR, “Unsa

nay kahimtang sa yuta likod sa baybayon sa Boracay?” Ug nagpabilin nga forestall ug agrikultural ang kategorya niini. “Dili...” Ingon ko, “Dili pang-komersyo?” “Dili, sir.”

Busa akong giingnan ang Agrarian Reform, “Adtoi ang lugar, susiha tungod kay ideklara nako ang tibuok isla nga mabutang sa programa sa reporma sa yuta.” Ug akong i-apod-apod ang isla ngadto sa mga Ati, ang mga lumad nga lumulupyos sa lugar aron wala silay ikasulti. Daghan man gud niingon nga ako kunong [pakpak] gipalimpyohan kay ihatag kuno nako sa akong mga higala.

Wala ko’y mga higala nga adunahan. Dili ko buot makighigala sa adunahan tungod kay kon adunahan ka, motapad ka lang nako, hasta ako madalahig sa bisan unsa na lang nga pangayoon nimo sa gobierno.

Adunay mga misupak sa mga mando sa kalikopan. Ako nagpahimangno sa mga LGUs ug uban pang mga hintungdan, kamo, sa mga padulngan sa mga turista nga mohimo og mga lakang sa pagpatuman sa atong balaod ug pag-amping sa palibot.

Niadtong Enero 27, 2019, opisyal nato nga gisugdan ang rehabilitasyon sa Manila Bay. Bisan pa og layo ang atong baklayon, nagpadasig kanato ang resulta sa eksamen sa tubig duol sa Padre Faura. Atong ipahiluna ang mga walay permanenteng puluy-anan—ako naglaum nga mahitabo kini sulod sa akong termino—dinha sa mga agianan sa tubig ug sirhan ang mga establisimento nga padayon naghugaw ug naghilo sa mga katubigan.

Mopili kamo. Moadto ko sa...[dako nga building ba na diha?] Akong bungkagon ang nasunog—ah building—o kaha sunugon na lang

aron adunay bag-o nga han-ay nga environmental friendly, kon unsa may buot ipasabot ana.

Pinaagi sa Build, Build, Build Program sa mga gausbaw nga sentro sa ekonomikanhong kalihokan gawas sa Metro Manila. Paspas kini moabante, salamat sa paningkamot sa Economic Team nga gipangulohan ni Secretary Dominguez. Duot sa trabaho sa pagsumpay-sumpay sa atong mga isla pinaagi sa kahanginan, kayutaan, ug kadagatan sila si Secretary Tugade ug Secretary Villar.

Kahibalo na man kamo. Nindot na ang mga tugpahanan ninyo. Giuna ko gani kamo. Tanan nagreklamo mahitungod sa tugpahanan sa Davao ug niingon ko, “Ang Davao ang kinaulahian.” Kon dili na maabtan, ingon pa nako sa mga taga-Davao, pailub lang kamo. Aron walay ikasulti ang Kongreso sa ato, basin 3% sila didto sa pikas.

Atong giabrihan ang ganghaan alang sa ikatulo nga partido nga maghatag og serbisyo sa telekomunikasyon. Ayaw kabalaka mahitungod niini. Walay kahiwian ani. Akong gisiguro kaninyo, sa lubnganan sa akong amahan. Wala nako itugot—wala ko makig-istorya nila. Niingon lang ko: himoa ang inyong trabaho. Ug hangtud mahimo, uyon sa paghingalan nga gikinahanglan sa governo.

Akong gihagit kining bag-ong misulod nga tumanon ang pasalig mga maghatag og paspas ug kasaligan nga serbisyo sa telekomunikasyon sa katawhan, ilabina sa mga lugar nga may kakulangan sa serbisyo. Si DICT Secretary Honasan ang mangulo sa maong paninguha. Naglaum ko nga naa siya diri. [pakpak]

Apan, ang mga ganansya sa paglambo dili bation sa katawhan

didto sa kabanikanhan kon dili nato maalimahan ang balaod ug kahusay. Kanang kalinaw ug kasigurohan, wala na sila. Kinahanglan atong ipatuman ang balaod. Human sa hapit duha ka dekada sa pakigsabot-sabot, ang Bangsamoro Organic Law gipasar ug gipamatud-an na.

Sa miaging mga dekada, ang atong mga igsoong Muslim sa ARMM nag-antus sa kawad-on. Ang akong mipanaw na nga igsoong Muslim, MinDA Chair Abdul Khayr Alonto, naglantaw og usa ka mauswagon, malinawon, ug nagkahiusang Mindanao sa atong panahon. Akong paglaom nga ang Bangsamoro Transition mopaspas pagtukod sa governo-rehiyonal nga magsiguro sa hamugaway nga kinabuhi alang sa mga igsoong Muslim ug sa tanang lumadnong komunidad sa Bangsamoro Region.

Dugang pa, akong pangunahan sa pagdumala ang National Task Force to End Local Communist Armed Conflict ug nagtudlo og usa ka sakop sa gabinete matag rehiyon aron mahiuyon ang tanang mga paningkamot sa governo sa pagkabot sa nasudnong kalamboan [ug] kasigurohan.

Pinaagi sa talagsaon nga liderato ni Secretary Briones ug ang DepEd, akong garbo nga moingon nga karong tuiga mas daghang Pilipino nga nagtuon ang nakadawat og sukaranang edukasyon, nga gilangkoban sa 27 milyones nga nalista gikan sa Kinder hangtud Senior High School. [pakpak]

Ug tungod kay adunay gamay nga atong ikahatag, ang labing paspasan nga pagtubo sa populasyon, usa sa mga—mao ang Pilipinas. Kugihan kaayo kita mohimo og tawo kaysa...[katawa] Dili ko makig-away sa mga relihiyoso apan...

Labaw pa sa [823,000]—pasayloa ang akong mata dili mayo— alang sa—Isul-ob lang nako ni usahay man gud. Ang out-of-school youth ug adult learners nakasulod sa dili-pormal nga pagtoon pinaagi sa Alternative Learning System. Alang sa nasudnong kalamboan sa mga dula, suportado nako ang sugyot nga lakang sa pagmugna og National Academy of Sports alang sa mga estudyante sa high school. [pakpak]

Duol sa 86,000 ka mga micro, small ug medium enterprises o mga MSMEs ang nakadawat og kapin P3 ka bilyones nga kantidad sa pautang sukad pa niadtong 2017, salamat sa paningkamot ni Secretary Lopez ug ang DTI.

Dugang benepisyo alang sa mga solo parents, [pakpak] ang pag-destino og mga health workers sa tanang barangay, ug ang pagpakaylap pa sa mga Malasakit Centers, ang atong gilaoman nga makab-ot pinaagi sa mga balaodnon nga isang-at ngadto sa Kongreso gikan sa lintunganay nga taghuna ni Bong Go. Aron modaog sa kampanya, mao na ang mantra niya. Tinud-on lang nimo, Bong, maulawan kitang tanan. [katawa]

Ako usab mangamuyo sa Kongreso...Kamo...tanawa. Inyo kining tun-an pag-ayo. Ang Kongreso mag-uswag sa piniliay sa Mayo 2020 ug ang Barangay, Sangguniang Kabataan sa Oktubre 2022. Tungod kay kon nabasa ninyo, kini... [pakpak] Aron matul-id ang namubo nga termino. Lahi-lahi na man gud. Ang namubo nga termino sa mga nakalingkod sa barangay aron usab kahatagan sila og lugway nga panahon sa paghuman sa mga programa ug proyekto. Akong sugyot nga ang Kongreso maghimo og Magna Carta alang sa mga barangays. [pakpak]

Ang programa nga malasakit ug serbisyo sa akong administrasyon, gani, miabot na sa mga Pilipino nga nanglangyaw sa panarbaho. Ang

mahinungdanong pagpirma sa Bilateral Labor Agreement kauban ang Kuwait niadtong 2018 usa ka testamento sa akong pasalig nga hunongon na ang pag-abusar nga gipahamtang sa mga Pilipino sa gawas sa nasud. Aron masiguro ang ilang kaayohan, panalipod ug pagkuha og serbisyo sa governo, ang pagmugna sa Department of Overseas Filipinos usa ka igo nga tubag niining maong panginahanglanon. [pakpak]

Ang atong mga kalampusan sa miaging tulo ka tuig ug ang mga laraw alang sa umaaabot nga tulo gihisgutan nga detalyado sa akong katungasa-termino nga taho alang sa mga tawo, diin ang kopya niini himuon nga anaa bag-o mahuman ang adlaw.

Tuguti nga usbon ko unsay akong giingon sa makadaghan niadto. Sa labing tinuod, akong nailhan ang kaaway nga nagdam-ok sa lamak diin kita karon nahimutang. Nahimamat na nako ang kaaway sa atubangay ug ang makasubo, ang kaaway “kita” mismo. Kita mismo ang nagtamay sa atong kaugalingon—tumong ang katawhang Pilipino—kita ang demonyo sa atong kaugalingon; kita ang hakog nga manunukob nga gaapas sa mga walay mahimo, mga huyang ug mga walay tingog. Atong makit-an ang kahiwian bisan asa sa governo sa matag kriminal nga naniid sa likod sa iyang mga kauban sa dayag nga pagsalikway sa iyang pagpanumpa sa serbisyo publiko. Bisin ang lenggwahe nausab sa pagpahumok sa pagkadautan sa kriminal nga binuhatan. “For the boys,” “sponsoring an event” o unsa pa man ang naa diha. Walay igong pasumbingay ang makapagamay o makapanormalisa sa pagbudhi sa pasalig nga gitugyan sa mga tawo o sa bisin unsa nga salang kriminal. Kadaot kini nga gitagkosan og insulto. Usa kini ka nasudnong pagpakaulaw.

Sa matag transaksyon, komisyon; sa matag aksyon, pagpangilki;

ug ang hangyo nga gilanganlangan—walay kahumanan ug walay kaulaw. Paghinlo ang atong himoon karon, matag usa ug kolektibo—dili ugma apan karon. Hinloon ang kaugalingon isunod dayon ang resolba sa paghimo kon unsa ang husto ug angay, ang maayo alang sa kahimsog sa nasud.

Pangutan-on ko kamo: Kanus-a mahuman ang kahiwian? Hangtud kanus-a? Buyno, wala ko masayod. Dugay na ko—sa governo 35 ka tuig na karon. Wala nako gipuntirya ang akong kaugalingon. Kini mao ang tibuok han-ay sa atong sistema.

Ang kahiwian makapalagot. Makapakyas. Makalagot nga adunay mga takna nga makahunahuna ko nga tingali kinahanglan ang dugo aron mahinlo ug mawaswas ang mga hugaw ug mga lamoglamog nga mitapot sa kaunoran sama sa mga alimatok.

Bitaw, usa lamang kadto ka hunahuna. Naghunahuna lang ko nga masaba. Aron mawagtang ang panagsumpaki gumikan sa akong pamahayag mahitungod niini nga bahin, akong hulaman ang mga pulong ni Pedro Guerrero nga miingon, 'Usahay ilang gisulat unsay akong gisultin ug ilang gisulat—ug ilang gisulat unsay akong gisulti ug dili ang akong buot ipasabot.' Busa kadtong mga pa-purga-purga lang dinha. Gagamit ko og sumbingay, kahularan, kahingapin, ug uban pa nga mga hulag sa pamulog matag karon ug unya, agi og pamatuod o pagpahimug-at sa punto. Ako tawo lamang susama sa uban.

Sa matang sa Philippine—West Philippine Sea. Ang paglikay sa panagbangi— armadong panagbangi— ug pagpanalipod sa atong teritoryo sa katubigan ug kinaiyanhong kahinguhaan nagpugos kanato nga buhaton ang delikado nga akto sa pagbalanse. Ang gubat mag-

pilopilo sa kasubo ug kaalaot. Ang gubat mobiya og mga balo ug ilo isip epekto niini. Dili ko andam o madani pagdawat sa panghitabo og dugang kagub-anan, dugang nga mga balo ug dugang nga mga ilo kon ang gubat, bisan sa limitado nga ang— ang, mahinayon. Ang labaw ug mas maayong resulta makab-ot sa sulod sa pribadong tigom kay sa panaglalis sa publiko. Mao nga ako mobuhat sa hilom nga pamaagi, mahunahunaon sa kasayoran nga ang atong nasudnong garbo ug kahiusahan sa teritoryo ang nalambigit.

Gamay na lang aron dayag nga ipasiugda ang pag-arms, dunay mga nag-ingon nga kinahanglan kita mobarog ug ipaundang ang panagat sa mga langyaw sulod sa atong sona. Gani ato kining buhaton sa gitakdang oras. Adunay...

Kahibalo mo, ing-ani ni siya. Niadtong—sa dihang nahimo nakong Presidente ug sa dihang ang mga M16 nga riple gikanselar sa Amerika sa pamugos sa ilang Kongreso, nabutang ang akong kaugalingon sa kapiot tungod kay hinog na kaayo ang mga taho nga nagpasahay na og arms sa Marawi.

Ug tungod ang mga arms na—kadaghanan didto na sa kamot na sa kapulisan, mga gibanos gikan army nga daan na kaayo ug usahay ang tornilyo nga moduot sa bala molupad ug ang sumbohan luag na kaayo, ug wala nay lansaran ug ang-ang nga motulod niini alang sa sirkular nga paglupad aron mamintinar ang katukma.

Mao nga napugos ko og adto sa China. Maayo gani kay maistorya ni nako sa inyoha. Unya didto sa China, nag bilateral mi. Akong giuban ang mga militar sa gabinete—Año, ang chief of staff kaniadto, ug silang tanan, Lorenzana, Esperon, National Security.

Sa maong tigom, niingon ko—naa didto ang mga sakop sa gabinete—“Buot ko moadto sa akong ginsakopan aron mokuha og krudo.” Mao kadto ang pulong, “Ako mokuha.” Tungod kay amo kini. Ug ingon ni Presudent Xi, “Buyno, nasayod ka nga adunay bikil didto. Sa imong hunahuna, kay sa moadto didto ug makigharong—dili pasabot ang mga abohon nga barko, barko sa gira. Apan nasayod ka nga ang panaglalis didto mahimong modangat sa lain nga butang.” Ingon pa niya, mag-higalaay na lang kita. Ug tingali atong istoryahan ang mahitungod niini. Apan dili dayag nga lakang sa paghasmag tungod kay... Gisulti niya sa hinay, “Kini magpasabot og kasamok.”

Kon ang kasamok maggumikan sa baba sa presidente sa usa ka republika, unsa man akong mahimo? Unya unsay akong tubag? “Buyno unya tingali, sir, atong istoryahan ang mahitungod niini sa laing mga higayon.” Apan sigurado, sa dili pa ko molakaw, atong hisgutan ang mahitungod sa West Philippine Sea. Dili mahimo, kabalo namo, nga atoon tanan.

Kahibalo mo, dili ko makaadto didto bisan pa ubanon nako ang Coast Guard aron pahawaon sila. Ang China miangkon usab sa maong kabtangan ug siya ang naghupot niini. Mao na ang problema. Sila ang naghupot ug nangangkon sa tanang kapanguhaan didto isip tag-iya. Atong gi-angkon pareho apan kita wala sa kabutang tungod niadtong isyu sa duha ka tigi-ay sa panahon sa akong gisundan si Albert, embahador. Kon sakto ko. Wala ko kabalo sa iyang tinuod nga ngalan. Kita ang ni-atras. Pagingon niya nga atras, usa kadto ka kompromiso. Kita ang niatras. Sa dihang niatras ta, nisulod sila. Daghan na.

Adtong adlaw, nawagtang sa ato ang Spratly ug ang Isla Panganiban. Mao kana ang tinuod. Walay ulog-ulog na. Karon, adunay

desisyon sa korte. Ako... Ako niingon, dili ko mangayo alang sa krudo og angkonon ang tanang kapanguhaan sa... Unsay akong isulti sa ila? Mao nga niingon ko, “Buhaton ta kini nga angay-angay.” Unya, og moingon si Xi nga, “I will fish,” kinsa man ang makapugong niya? Ug ang ingon nako, “Kami mangisda tungod kay giangkon man usab namo.”

Ug niingon ko, “Palihug tugoti tungod kay...” Sa wala pa ni, ilang gipapahawa ang atong mangisdaay. Dili ba gipang-abog sila? Mao nga niingon ko, “Ayaw ninyo sila aboga tungod kay ang mga Pilipino nagtuo nga sila usab—sila miangkon niini.” Karon kon inyong ihikaw—hikawan ang mga Pilipino sa—didto, magubot gyud na. Ug mopaingon na sa—dili gyud gira, ug niingon ko, “kinahanglan kita...”

Mao nga niingon ko... Sa dihang niingon ko, “I allowed,” ang pasikaran adto nga ako ang tag-iya sa kabtangan. Apan dili kita ang gamhan sa kabtangan. Og moingon sila, “Bitaw, tugtan ko kamo.” Mao gipabalik. Unya kadtong disgrasya, kadtong giingon nga “usa lamang ka insidente—legal, marine incident,” mao na ang gigamit sa balaod, “marine incident nahitabo.” Wala man giingon nga “marine accident.”

Kadto nabangga lang, walay kaso. Og gusto nila makigsultihanay, unya dili diri. Ug busa, “Busa, sige, mag-imbetigar ta ug kamo mag-imbetigar, ug kon andam na mo, kinahanglan magmiting ta ug magtandi og mga taho, ug magtino kon kinsa ang magbayad sa unsa nga kadaot.”

Ingon niana lang. Ipadala nako akong marines aron abogon ang mangisdaay nga taga-China. Akong ipasalig ninyo, walay usa sa ila mouli nga buhi.

Kon ipadala nako ang lima ka—apil kadtong frigate nako nga bag-o, kadtong gikaguliyangan nila ni Trillanes didto sa—kana ang nakahimo ni Bong nga Senador, mahurot na tungod kay naa namay guided missile nianang isla. Ug ang labing paspas nga ilang gitaud didto makaabot sa Manila sulod sa pito ka minuto. Gusto mo og gira? Abi ninyo, sa maglagot lang na. Supladuhay man na. Kung supladohay lang, balikasa, “p***** i** mo, P**** ka. Pahawa diha.”

Kon ingon-anaay lang, hawod kaayo ko ana. Hangtud sa baba lang. Apan kon binunlotay na og pusil, ah pwede siguro basta duha lang. Apan ang problema kay, didto—maski buhaton nato pinaagi sa diplomasya, aduna gyud init nga panaglalis, sigurado na. Atong himoon ang pagpakigharong didto. Atong sulayan aron abogon sila palayo, modangat kini sa panagsangka. Bisan asa na. Tuod diay ang Presidente nitubag sa dihang niingon ko nga “Akong kuhaon ang akong krudo” sa unang higayon nga miadto ko sa China.

Nakita man gud nako ang tawo. Busa kamo, kapin kon kulang, magdibuho mo sa iyang dagway, ‘Palihug ayaw kana buhata tungod kay magkagubot.’ Unsa...Unsay mahimo nako? Pag-abot nako didto, ingon ko, “Ang pangisdaan mao ang...” Ug labot pa, akong gipangaliyupo kadtong naandan nga katungod sa pagpangisda. Naa kini didto sa desisyon sa korte. Dili lang ninyo buot tan-awaon.

Giingon didto nga bisan sa wala pa magdunar ang mga nasud, ang mga tawo palibot sa kadagatan o linaw nangisda na sukad pa sa ilang kaliwatan. Ug mao kini ngano nga ang pagpangisda gitugot sa daghang mga kaso tali Finlang ug Germany, nga gidesisyunan sa UNCLOS—UNCLOS ug ang International Law of the Seas.

Ang UNCLOS bunga sa usa ka tratado. Ang tratado kabahin sa balaod sa nasud tungod kay kita partido niini. Kung basahon lang unta ninyo ug maayo, tua didto. Basin inyo pang...

Ang China ug uban pang nasud giila ang naandan nga katungod sa pagpangisda alang sa mga lumadnon nga anaa na didto ayha pa matukod ang mga republika ug mga governo. Kana nga balaod usa ka maloloy-on nga balaod. Busa pasayloa ko kinahanglan ko nga... Nisaad ko ninyo 40 minutos. Ginoo ko, Ako... Gusto ninyo nga mohunong na ko? Manguli na lang ta ninyo. [katawa] Nilapas na ko sa akong... Adunay, kahibalo mo, adunay takna para sa tanang butang.

Ayaw pagtoo sa uban tungod kay sila dili nako higala. Sila ang akong kontra sa pulitika. Ingon nila dili ko motuo sa Ginoo. Kinsay nag-ingon? Ako mituo sa usa ka malukpanong alimpatakan didto.

Apan [pakpak] ako dili motuo nga ang Diyos nga labing hingpit magmugna og imperno alang sa iyang mga binuhat. Unsang klase siya nga Diyos? Dili siya ang akong Diyos. Adunay panahon alang—alang sa tanang butang. Panahon sa pakigsabot ug panahon sa pakigbugno sa kaaway, sa kontra sa pulitika, o sa imong asawa.

Mao kini hinungdan nganong ang ubang kinabuhi dinhi... Ug panahon aron sa pagsupak ug panahon aron sa pakigdait ug panahon sa alang sa gira, ug panahon aron mabuhi ug panahon sa kamatayon. Kana ang Ecclesiastes 3.

Ang atong panag-iya sa Pilipinas— West Philippine Sea giila sa daghang mga nasud. Apan, ang United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) ug ang Arbitral Award sa kaso nga People ---

“Republic of the Philippines vs. People’s Republic of China” miila og mga pananglitan kon diin ang usa ka estado mogamit og mga kahinguhaan nga didto makit-an sa eksklusibo nga ekonomikanhong sona sa lain nga estado.

Ang desisyon sa korte nag-ingon, kana bang usa diha diin ila kong gikiha sa paglapas sa Konstitusyon...Kinsa gani ‘to? Sumbagon tika diha karon mas maayo pa. Naa dinhi o. Ang desisyon sa korte nag-ingon nga ang Pilipinas mahimong mosulod sa usa ka kasabotan mahitungod sa pagpangisda tali sa uban nga mga estado, hangtud nga and pipila ka mga kondisyones ug rekisitos natuman.

Busa ang sa ako lang, ingon niya, “Tana, mangisda ta.” Ingon ko, “Kinahanglan molihok ka...” Kahibalo mo, dugay na sila nangisda didto sukad pa sa karaang panahon. Akong hunahuna si Adan ang kinaunhan nga nakakubit og Lapu-Lapu didto. Akong gisiguro ninyo, nga ang nasudnong kadungganang ug kahiusahan sa teritoryo mao—mao ang labaw sa tanan sa atong alimpatakan, ug kon mohimo kita og sunod nga mga lakang taliwala niining nag-aso-aso nga panagsumpaki mahitungod sa mga linya sa desisyon sa korte, ang West Philippine Sea ato.

Walay mga kon ug mga apan. Ato kini. Apan naglihok [pakpak] kita subay sa legal nga kamatuoran ug linya. Apan ato kining i-uyon sa mga higayon ug mga reyalidad nga atong gisagubang sa pagkakaran.

Ang insidente sa kapobrehon mi-usos gikan sa 27.6 porsento sa unang katungang bahin sa tuig 2015 ngadto sa 21 porsento sa unang katungang bahin sa tuig 2018. Ang labing mahinungdanon nga numero mao ang unom ka milyones nga Pilipino nga kinahanglan atong mahulbot gikan sa kawad-on.

Ug kahibalo namo, sa giingon ko na, ang kahiwian bisan og asa. Gawasnon mo magimbestigar. Dili ko mobati og kalapasan. Kon adunay hiwi sa akong departamento, ang Ehekutibo, gawasnon kamo nga moabri og imbestigasyon bisan kanus-a. Dili na kamo kinahanglan motawag pa kanako. Tawagi ang mga hungog, ibutyag sila, ug ipadala sila ngadto sa prisohan. Gatabang mo kanako. Ayaw kamo... Ako dili...Ako niagi og pagka-piskal. Kahibalo ko kon giunsa og himo. Gawasnon kamo mohimo. Gawasnon kamo nga ibutyag ang bisan unsa nga wala mosubay sa balaod.

Atong gipadayon ang reporma sa buhis aron pundohan ang mga programa sa pagpakunhod sa kawad-on. Busa, akong gihangyo ang Kongreso nga ipasar sa labing dali nga panahon ang ikaduhang pakete sa programa sa malangkobon nga reporma sa buhis, o kanang gitawag nga TRABAHO Bill, nga inanay mopaubos sa kinitaan—kita sa kumpanya, ug magrasyonalisar ug mapausbaw ang mga palakaw sa pagdani.

Kini makapalagsik sa atong mga MSMEs ug modasig kanila aron padak-an ang ilang mga patigayon ug hinaut unta nga magmugna, hinaut unta—nawala ko sa pulong nga hinaut unta aron ingnon nga “puros lang ko istorya”—hinaut unta [1.4] ka milyones nga trabaho sa umaabot nga katuigan. Ang MSMC—MSMEs ang naghawid sa paglaum sa pagpauswag sa daghang mga Pilipino. Busa ako nagtuo nga kini karon ang panahon alang sa Kongreso nga aprobahan ang bag-ong batbat sa Salary Standardization Law. Karon na. [pakpak] Us sa mga magtutudlo, nasayod kamo dinhi, sila nagbudlay ug naghago aron tudloan ang mga batan-on.

Apil na dinhi ang inyong gipangayo. Dili kaayo kadak-an, apan

kini makapalabang kaninyo karon nga panahon sa kalisdanan. Mas dako-dako gamay kay sa miagi. [pakpak] Kini gituyo aron dugangan ang sweldo sa mga trabahante sa mga nasudnong buhatan sa gobierno, apil na ang mga magtutudlo ug mga nars. Mga nars, husto. [pakpak]

Ako usab gihangyo ang Kongreso nga ipasar na ang nabilin nga mga pakete sa program sa reporma sa buhisan sa akong administrasyon, ug ang mga balaodnon nga magpasaka pa sa buhisan sa—maayo kaayo, himuon nato ni— tabako ug ilimnon.

Kinsay gasigarilyo dinhi? Kinahanglan sila wagtangon dinhi sa kalibutan. [katawa] Sila ang... Kahibalo namo, ako... Ako... Ako dili nako matago ang... unsay problema nako. Nakabaton ko og Buerger's disease tungod kay gasigarilyo ko.

Apan gihimo nako nga nasudnong palisiya tungod kay nasayod kamo nga niadtong mayor pa ako, molibot ko aron motan-aw og disco ug night club. Dili kaayo nako makit-an ang mga dagway sa mga tawo sa sulod. Kinahanglan molangoy ka sa baga nga aso aron lang mailhan ang usa kanila.

Mao kadto nga higayon nga nagdesisyon ko. Apan gasigarilyo pa gihapon ko. Apan nagdesisyon ko tungod kay nasayod ko, naa na ko adto. Busa panahon na aron—ingon ko. Ug ang nasudnong balaod, alang na sa tanan, nga inig abot sa alas-12 sa gabii, sirado na tanan.

Dili ko manghinambog dinhi. Ang ako nga inig abot sa alas dos sa hapon sa Davao, alas dos kadto unya akong gihimo nga ala una. Dihang ang boxing mayor sa Davao nahimong mayor, iya pang gipakunhod ngadto sa alas seis. Wala nay order, walay abante nga order.

Pero kay na-order naman, pwede na kamo manira pero moinom usa kami. Kini karon, inig ka alas dose, tanan sirado na. Wala nay motrabaho. Mao nga ako... Akong hunahuna nga atong sundon ni. Kadaghanan sa mga estado, sa daghang estado, sa daghang nasud, ingon man niana. Alas dose, sirado na gyud.

Kinahanglan mohunong na kita og inom. Ug ang jukebox, hangtud alas otso, alas nuwebe. Alas otso, maayo na. Kini... Anaa kini kada kanto, tindahan. Saba ug ang mga bata nga manungha sa eskwela ug ang mga mamumuo, ug ikaw naa diha uban imong tindahan.

Ako na kining gidili sa Davao. Pagka alas dose, sa inyong nakita, ang Davao hilom na tungod kay ang tanan namahulay na. Bisan pa sa mga memorial parks, menteryo o sa sulod sa mga panimalay.

Ang sistema sa pagbalor sa mga pangagamhanang lokal kinahanglan ipausbaw ug i-rasyonalisar ang buhis sa kita sa kapital. Akong giawhag ang Kongreso nga sublion ug ipasar ang Government Rightsizing Bill aron mahan-ay ang burukrasya nga naka-sentro sa ulohan; ihapsay ang sistema sa gobierno aron mahatud ang serbisyo sa walay paglangan ug sa labing dali nga panahon.

Kini nga mga reporma walay pulos kon kita dili makalihay sa paghimo og mga “bag-ong kabos” sa matag katalagman nga moabot. Ang kasinatian sa Pilipinas nagpadayag nga ang mga kinaiyanhong katalagman ug—ang tiglalang og mga kabos.

Mao kin inga kinahanglan atong dalion ang pagmugna sa Department of Disaster Resilience (DDR) aron kini nga departamento

motutok sa natural nga peligro ug sa kabag-ohan sa klima. Akong giawhag ang Kongreso nga paspasan ang pagpasar sa pagdumala niini nga balaodnon— batbat sa Administrasyon diay. Niadtong 2017, akong gipahinumdoman kamong tanan sa malagmit nga sangputanan sa usa ka makagun-ob nga linog sa kaulohan ug sa naglikop nga mga probinsya niini. Human niini, akong gimugna ang Project Management Office for the Earthquake Resilience and the Greater Manila Area aron ipatuman ang nagsangang istrategiya sa paglig-on batok sa linog ug mga panglimbasog sa pagpakgang niini.

Ako karong nadunggan, wala dinhi sa akong pamulong. Akong nadunggan sa usa ka manalagna nga ang unang moliki kon moabot ang "Big One," kay dinhi mismo sa tunga niining... [katawa ug pakpak]

Mao kana ang ilang giingon. "Ang Pilipinas labihan kahiwi, daotan kaayo nga kon imong patyon ang tanang kongresman, senador ug ang president, makaamgo kita og bag-ong adlaw." [katawa] Busa ako nag-ampo nga kon ang linog moabot, unta karon na. Karong taknaa. [katawa] Naa kitang tanan. Aduna pa kitay maangin kadtong naa sa unahan. [katawa]

Nakasugakod kita sa usa ka makadaot nga epekto sa kabag-ohan sa klima. Ang El Niño nagpahamtang og kadaot sa sektor sa panguma ug hinungdan sa kakulangon sa tubig sa mas dako nga bahin sa ulohan. Kinahanglan atong ipasar ang balaodnon nga magmugna sa Department of Water Resources ug Water Regulatory Commission. [pakpak]

Kahibalo namo, ang mga ahensya ug ang mga tawo didto nga nagdumala sa— kinatibuk-ang sistema sa patubig— inyo kanang usbon dayon.

Kahibalo mo ngano, adunay tulo ka adlaw nga walay tubig. Didto ko sa Davao. Mao nga ang tanan nagmulo ug ako nahadlok moanhi dinhi tungod kay mag-unsang na lang kon ang akong uyab dili—makaligo. [katawa] Manimaho unya siya og imperno. Mao nga niingon ko, akong hulaton ang tubig aron hugasan siya.

Kahibalo namo, kon wala ko namalikas, kon wala ko niingon, "p***** i**, pamasyon ta mo, p***** i** nyo." Ug sa akong pag-abot sa buntag, naa nay tubig. Ug ang akong uyab presko. [katawa]

Akong gipanawagan sa Kongreso nga ipasar ang balaod nga magmando sa Fire Protection Modernization Program. Dinha kita nagkinaunsa. Kon moadto kamo sa Davao, inyong makit-an ang kinahawran. Hawod sa tanan, 911, tanan nga kamera, tanan nga screen. Amo ning nahimo kon inyong makita.

Kahibalo mo, kahibalo mo niingon si... Naa ba... Si Sonny naa dinhi? Secretary Dominguez? Ah Sonny. Siya man gud ang manghinambog. Ingon siya, "daghan ta og kwarta." Pero kon pangutan-on namo siya didto sa miting sa gabinete, "tsk tsk tsk tsk, way kwarta, way kwarta." [katawa] Si Diokno mao gihapon mao nga akong gilabay sa Central Bank. [katawa]

Matag higayon moingon ko, abi nimo naghigot kita og mga prokeyto, nagplano kita ug gisumiter kini sa Kongreso, ang kataposang mopirma. Og kami ang, "may kwarta ba diha, sir?" "Wala." "Pila?" "Upat ka bilyon." "Tsk tsk tsk tsk tsk dili kini ang tsk tsk palakaw. Way kwarta, way kwarta." P***. Asa man diay ang kwarta nato ani? Sa inyong bulsa? [katawa] Kadaghan sa atong kinobrahan dinhi. Apan si Sonny moingon nga atong pondohan. Kini nga butang atong tubagon.

Karon, akong ipahimangno... Tugoti na lang ko ninyo kay alang bitaw kini sa tanan. Alas sais pa man gigutom na kamo. Wala pa diay kamo nag-timo?

Kahibalo mo, sukad nga nahiusa na inyong mamatikdan sa inyong mga dakbayan ug probinsya ang pagkadunot sa serbisyo mismo. Walay mga truck, karaan na. Ug motuo mo nga sa Davao City, akong ipakita ninyo, aduna kami 1934 Studebaker fire truck. Maayo pa.

Busa kinahanglan kita nga—kinahanglan nga mobuhat kita og mas maayo pa niini. Adunay ubang dakbayan nga wala gyu'y—wala gyu'y mga gamit sa pagresponde sa sunog. Kinahanglan maghunahuna kita og usa ka butang nga maayo gyud.

Akong ipasabot nga sa pagkakaran, makauulaw kon dili ka makapalong og sunog sulod sa duha ka adlaw, tulo ka adlaw, Ginoo ko. Maggahin kita.

Sonny, naa kay kwarta? [katawa] Oo. Oh tan-awa. Basta sa daghang tawo maulaw man molimud. [katawa] Tinuod na. Tinuod na. Naa kitay kwarta busa si Sonny makahatag kaninyo og kantidad nga atong igahin.

Makauulaw gyud kining atong. Ang Davao, aduna. Ang Davao adunay maayo kaayo nga 911. Dili ko manghinambog. Ug aduna kami mga kamera matag suok mao nga kami makasulbad dayon og krimen. Ug aduna kami 911. "Unsay inyong emergency?" Mao kana ang sukdanan. Busa kon kini sunog, manawag sila sa fire department.

Ingon ko, "911." "Oo." "Unsay inyong emergency?" Mura og nawala akong—nawala akong uyab." "Kaila mi nimo, Mayor. Balik didto sa Manila daghan ka og gibilin didto. Go." [katawa]

Kini maghiman sa fire—Bureau of Fire Protection og mga hiramanta aron motubag sa mga hagit. Akong gihangyo ang Kongreso nga ipasar gilayon ang Na—kini—National Land Use Act o NALUA karong tuiga. [pakpak]. Palihug lang. Aron kita mopadayon sa bag-o... Buyno, atong matagbaw ang... ang mga panginahanglan sa mga bag-ong tigpamuhunan nga mosulod. Ang yuta nato ang problema.

Ang science-based nga nasudnong plano sa paggamit sa yuta maoy pasikaran alang sa mga LGUs sa paggama sa ilahang plano pangkalamboan, ug mutabang sa pagpakaylap sa ekonomikanhong kalihokan ngadto sa kabanikanhan.

Ang pagpakaylap sa mga ekonomikanhong kalihokan ug pagpatigayon ngadto sa Visayas ug Mindanao dili lamang panaad sa kampanya. Kini usa ka ekonomikanhong katungdanan ug yabi ngadto sa malungtaron ug makiangayon nga kalamboan sa nasud. Magdasig kita og mga puhunan nga makapalambo sa mga banikanhon ug sa kaulohan ug sa uban pa nga mga dakbayan.

Ako nang putlon dinhi, total gamay na man lang. Ako lang ipahimangno sa tanan. Walay opensa ngadto sa mga mayor ug gobernadora ngadto sa lokal nga pangagamhanan. Apan kanang inyong urog nga moabot og tulo ka adlaw, upat ka adlaw alang sa mga empleyado sa usa ka kumpanya, tindahan, o unsa pa man pabalik-balik, pabalik-balik.

Sa ilang pagbalik, aduna nay bag-o nga reglamento. Iyang kuhaon, hiposon ug inig balik usab, oh anaa pa diay imong sundon—imong kuhaon kini nga papel.

Sultihan ko kamo karon. Dili ko manghinambog. Sa Davao, usa ka oras lang gawas kon kinahanglan personal nga susihon. Ako kamong gimandoan sa publiko mga mayor—mga mayor. Ako usab gimandoan ang DILG, Secretary Año sa pangagamhanang lokal aron masiguro nga kini tumanon. Tanang mga paghawan, permiso, nga naggikan sa inyong buhatan nga nanginahanglan sa inyong pagtugot, kinahanglan makagawas pinakadugay sulod sa tulo ka adlaw. [pakpak]

Ayaw kana ninyo buhata. Akong gimandoan si Secretary Año, naa ba siya dinhi, sir? Naa ka diri? Oh Secretary Año, siya ang kanhiay nga chief of staff, usa siya ka militar.

Akong gusto tulo ka adlaw, gawas kon adunay talagsaon nga hinungdan, tulo ka adlaw, aron dili pabalik-balik tungod kay naa diha ang kwartahay. Pag-abot didto naana usab pangayoon. Busa ako niingon nga kamo mga Pilipino kon sa inyo kini buhaton, giingnan ko kamo, laparuha ang tawo, paghimo og eksena, pag-iskandalo tungod kay kana ang eksena, bisan tuod gamay, makaabot kanako. Og kon moabot, kamo makasiguro, kon dili ko ikaw tawagan ug ang hungog, ako mismo moanha diha. Kana akong saad, kana akong pasalig. [pakpak]

Gihimo nako kini nga kabahin sa akong pagpanumpa sa akong buhatan. Kamong tanan diha apil kanang tsk—agi-anan. Buyno, ubos kang Villar, oki na. Pero kanang agi-anan bilyones nga dolyar na—ah bilyones nga piso. Buyno, kon kini langyaw nga kumpanya, bilyones nga dolyar nabutang.

Mao kana. Balik-balik og dili bayaran. Mao nga nagpatong... Kon ang tanang kwarta ug kinitaan alang sa gobierno matigom og tarong, daghan ta og kwarta. Sultihan ko kamo isip Presidente. Daghan ta og

kwarta aron pakapin nga kwarta aron ikiwing ang—ang masang Pilipino nga nag-antus. Bisan sa tambalanan lang ug pabalay.

Trabaho, angekonomiya ang nagpadaganniini. Kon angekonomiya maayo, dugang trabaho. Sa kasamtangan, kining pagpatambal, pagtuon, mga nag-unang mga butang ug kining pagbalhin. Luoy kaayo.

Kon matigon lang unta tanan og dili ma-kurakot ang kwarta, daghan ta og kwarta. Mao nga ako nag-ingon. Mao gani ngano ako—Ako resi...

Kahibalo namo, ako kining i-anunsyo sa publiko. Didto ko sa Nayong Pilipino. Gihatag ko kini sa usa ka grupo sa mga tawo. Unya, nagpa-bidding sila. Ang bidding nila tugotan ang sugalan sa sulod mismo sa Nayong Pilipino.

Mao nga nakaingon ko t*** i** ninyo. Unsa diay buot ipasabot sa Nayong Pilipino og butangan nimo kini og sugalan ug walay bidding? Kahibalo mo, niabot ang mga heneral, didto sila, chief of staff. Kay gikan didto niadto ko sa command conference. Pag-abot nako sa command conference, adunay gipaabot si Sonny ghost delivery daw sa AFP hospital. Gikan pa ko didtosa...

Sa dihang kaatubang nako ang military ug pulis, ingon ko, “Tan-awa, ako nagtuo nga ang akong likod inyong panalipdan? Kon dili ko na kamo masaligan, maayo pa nga mosulti na kamo karon. Tungod kay kon kamo mga kumander sa Air Force, Army apil Albayalde ug ang Navy, munaog na ko karon dayon. Ako moluwat na, mobalik ko sa Davao. Kamo na ang magpagpatin-aw sa mga tawo kon ngano.”

Gi-ingon ana gyud nako. Ug didto sa usa sa mga tigom sa gabinete mao gihapon. Adunay duha ka tuig, balik-balik na kadtong—balik-balik, balik-balik, sa duha ka tuig ilahang gilingkuran, mga papeles.

Unya sa ilang pagpatin-aw kanako sa giusab nga plano ug uban sa labihan kadaghang nga mga kinahanglanon, pagdason gikan sa NBI, nitindog ko uban ang mga sakop sa gabinete, kami tanan. Sa tigom sa gabinete, niingon ko, “Hunong. Kanang hinungog nga listahan dili alang kanako. Gituyo kana alang sa mosunod nga—tingali ang presidente human sa mosunod.” Nigawas ko ingon ko, “Sa inyo na kanang governo ninyo.”

Ingon ko wala ko... Ako—gikapoy na ko. Gikapoy na ko ug ako... Gusto na gyud nako nga monaug. Ingon ko dili nako malipayon. Ingon ko bisan unsang orasa—ah ang militay niingon, kon gusto na nako mogawas? Kon gusto ninyo nga mopuli mag-kudeta, hala sige. Ayaw na og dal-a ang inyong mga panagang. Ayaw na ninyo og dal-a ang inyong mga armas dinhi. Tawagi lang ko ninyo ug mangape ta.

Ako dili motuo. Ako naghunahuna nga si Marcos ug Estrada husto sa pagpugong sa... Kay kadtong gwardya nimo, gwardya dinhi, pareha ra man. Tanan sila moagi sila sa pangpresidente nga bantay. Tanan sila madestino. Nagtuyok-tuyok kana silang tanan. Tilaw sa tanan. Hangtud Mindanao mao nga kaila na nako sila tanang niagi og Mindanao.

Ingon gyud ko, “Inyoha na. Dili na ko.” Ingon ko, “Sige, kinsay gusto? Itaas ang inyong tuong kamot. Ako...” “Ako...” “Tiunay nga tinudlo nga sakop sa hunta ang mohatag og SONA sa sunod bulan.”

Ah, bahala na mo diha. Kamo nanghulga mahitungod... Kon

naghunahuna mo nga makapadagan mo niining nasud nga mas maayo pa kay sa gipili, hala sige. Dili kana akong—kana ang suliran sa katawhang Pilipino.

Pagka lang gayud sa gabinete nga—na tsk... Busa abtan ko og kapakno, manaog na ko dinhi karon. Bahala na kamo diha. Mouli na ko.

Usa ka—usa ka banabana nagbutang sa alkanse sa ekonomiya sa P3.5 ka bilyones kada adlaw tungod sa panaghuot sa trapiko dinhi sa kaulohan. Mao nga kasamtangan, akong sublion akong direktiba, among hangyo, akong pangamuyo ngadto sa MMDA ug sa tanang hingtungdan nga lokal nga opisyaes sa kaulohan, ug sa uban pang dakbayan, aron molihok dayon aron masiguro ang paspas ug hapsay nga dagan sa trapiko. Bawion ang tanang mga dalan pangpubliko nga gigamit alang sa pribadong pulos. Daghan diha. [pakpak]

Ug usab, akong gihangyo si Secretary Año nga siguraduhon nga kini mapatuman. Kon adunay mayor o gobernador, o kon unsa kang—kinsa kang yawaa ka, i-suspenso nimo Sir Año. Hatagi siya og panahon ug kon dili siya—kon dili siya makasugakod, papahulaya na lang. I-suspenso na lang. Wala gyud—wala gyud kitay mahimo.

Nagpadayon sila nga magpahimuot sa ilang mga ginsakupan tungod kay sila lagi ginsakupan— pangulo. Ingon ana gyud mo. Usa lamang ka paagi ang paghimo niini... Sa unsa pa man, ako, wala koy problema. Ako, ako inutil na ko nga opisyal. Ako, dili na ko makadagan pa. Ako, human sa unom ka tuig basin mawala na akong paminsar. Wala na ko. Ako... Wala nay mga hagit pa sa pulitika. Wala nay mga bukid nga sakaon pa. Ako lang buhaton ang akong katungdanan.

Ug kadaghanan sa sakop sa akong gabinete mga militar. Kahibalo mo ngano? Buot ninyo nga mahibaloan? Ayaw na mo og kaulaw. Ato-ato lang ni. Ayaw na ninyo sila tagda, kanang mga unsa diha. Mura lang gud og nagtigom-tigom ta dinhi. [katawa] Kana bang murag naghisgot-hisgot lang. Ayaw na sila og tagda. Kay kon inyong tan-awon maulaw man kamo.

Ingon ani man gud ni, akong pagkahilig sa tawo sa militar. Gusto ko nga magpalapad sa ilaha? Unsa? Ako gipili sa katawhan, dili sa militar, dili sa pulis. Apan aron---nganong naa ko ani akong ingon—kining pagpabor sa... Tungod kay sugoon sila dali kaayo. Kay og moingon ka nga walay kahiwian, walay kahiwian. Ugaling lang ang militar sama sa ubang kahugpongan, kon ang tumoy diha heneral o ang commander-in-chief kurakot, tanan sila mangurakot.

Pero kon moingon ka nga tarong ka, mosunod sila. Mao nga sa Boracay akong gipadala si Cimat. Ingon ko, "Adtoi didto." Si General Cimat ba naa dinhi, si Roy? Ah oo.

Kini si Roy naila nako kini sa Mindanao. Dili nako siya kaila. Mindanao... Nahimo kong mayor kay ako 23 ka tuig. Busa tanan sila nakaagi og Mindanao, kaila na nako. Kon sugoon nimo, diha-diha dayon. Ug nasayod sila nga dili ko mohatag og iligal nga order aron ilang ipatuman. Kabalo sila abogado ko. Ingon nako nga sundon lang ko ninyo.

Busa nga nakalitan ko sa dihang akong gimandoan si Cimat nga moadto didto—didto sa Boracay, Sir Frank. Kabalo mo sa gihimo niya? Pagkasunod-adlaw nigawas siya sa Daily Mirror. Naglakaw-lakaw sa baybayon, sul-ob ang t-shirt nga asul ug ang mata niya didto sa duha ka puti nga nag... [katawa]

"G*****, Cimat. Abi nako og gisugo tika?" "Yes, sir." O nganong gabahis-bahis ka man diha sa baybayon sige og tan-aw anang naka-bikini nga duha ka puti?" Sir, niagi lang ko sir." Ingon ko, "Trabahoon na nimo ha." Ug ilang gihimo sa sulod sa unom ka bulan. Bitaw kauban ang... [pakpak] Gusto nako si Cimat tungod kay iyang gisambog ang iyang kalipayan sa trabaho. Mao kana ang paagi sa pagbuhat ana. [katawa]

Hatagan ko kamo hangtud sa kataposang semana niining tuig kadtong sa—Septembre aron buhaton kini. Limpyoha ang mga LGUs. Walay mahitabo dinhi.

Magpadayon kita nga mamuhunan sa kabanikanhan pinaagi sa mga programa sa panguma nga makapadugang sa pagkamabungahon ug kita sa atong gagmay nga mag-uuma ug mananagat. Atong ipasalig ang bug-os nga pagpatuman sa Rice Tarrification Law, apil ang Rice Competitiveness Enhancement Fund. Kini ang makasagang sa panginabuhian sa gagmayng mag-uuma pinaagi sa paghatag og mga bag-ong himan og makinaryas sa panguma, similia ug pautang, ug serbisyo sa pagpalambo pa.

Ako wala makalimot sa akong pasalig sa pagkiwing sa kinabuhi—kini—mga mag-uuma sa mga kalubihan ug dugang pagpalambo sa industriya sa lubi hangtud nga ang dinalian—ah pinaagi sa dinalian nga paggamit sa Coconut Levy Fund. P100 ka milyones ka na. [pakpak] Mao nga ako maampingon kaayo hangtud karon wala pa koy nakuha. Tan-awa ha, lisud kaayo mangita og matinud-anon nga tawo. Ako kining dawaton. Basin og ako dili usab nako mahimo. Ako wala ko anang buyno...

Kining Coco levy fund, mao kini ang nabilin sa— niadtong kang

Marcos nga pondo nga buhis gikan sa mag-uuma sa lubi. Kini nga kwarta gikuot gikan sa mga bulsa sa mga Pilipino sumala sa kapritso. Wala silay mahimo kadiadto tungod kay Martial Law. Mao na kini. Busa kining pondo gikan sa buhis sa lubi, kon moingon lang kamo, husto ang Korte Suprema. Dili mahimo ang imong ihatag—ingon nimo kinsa. Dili na nimo masubay ang tinuod nga tag-iya sa yuta.

Ang akong plano, kon uyon kamo, atong tipigan ang kwarta. Inyong ipuhunan ang kwarta. Siguro mokabat na kana og labaw pa sa P100 ka bilyones. Ibutang ninyo sa usa ka trust fund alang sa gobierno. Mokabat sa 5 ka bilyones. Mao kana ang inyong gastohon aron itagana ang kwarta. Kay sa himuon nga mura og iwisik-wisik nga ihatag sa mga tawo. Dili mahimo—ingon ang Korte Suprema husto sila—dili na nimo masubay ang kagikan sa mga tag-iya—mga lintunganay nga tag-iya. Ug usahay kini mopakyas.

Ako kining lihokon hangtud nga akong makit-an ang kwarta. Wala pa koy nakuha. Ako pang—ako pang pangitaon ang kwarta. Hangtud karon nangita pa ko. Wala man koy makit-an. Kay dako man kini ug kini maka—kini maka, kahibalo namo, kon magtudlo ka og kurakot nga hangal-hangal didto. Busa uyon—uyon ko o basin uyon usab kamo, ako na lang i-deposito. Pasagdi nga magpabilin kini nga handumanan ngadto sa mga tawo nga nawad-an sa ilang ah—adto nga panahon. Human kadtong P5 bilyones, mao kadto gamiton aron sa pagpausbaw sa ekono— ang pagpausbaw sa pagpananum og balik sa lubi.

Lima ka bilyones, dako kana nga kwarta. Apan kon ihatag nimo, nga mura og taligsik, walay mahitabo. Kadtong tighatag, mokuha na—kadtong moadto. Mao nga kining Land Bank lagi, kon dili kani... Kahibalo namo, gitawag mo og Land Bank apan kamo karon ang numero uno nga

bangko pangnegosyante sa Pilipinas.

Unsa may nahitabo ninyo? Kamo man unta ang mogasto sa agrikulturanghong patigayon ug mga paninguha. Nganong wala man? [pakpak]

Ngano—nganong dili mo kapalit og pipila ka bagon o maski unsa? Adto mo sa kabanikanhan ug pangutana kamo sa mga tawo kon adunay mga kooperatiba, tabangi ninyo nga makamugna og usa. [pakpak]

Kon wala, tan-awa ninyo kon unsa ang mahatag ninyo aron makatanum balik og lubi—aron mabalik ang industriya sa lubi. Pahulama ninyo og kwarta, dugang nga kwarta—kadtong giingon nako mahitungod sa coconut levy. Sagrado kana nga kwarta. Ang Land Bank kinahanglan mobalik sa yuta. Nganong naghitak kamo og labihan kadaghan nga transaksyon nga komersyal? Balik kamo didto kon asa kamo gimugna ug kini mao ang pagtabang sa mga mag-uuma. Pila ka administrasyon na nga wala? [pakpak] Maayo pa nga magdesider kamo niana, hatagan ko kamo hangtud sa kataposan sa Hulyo aron tagaan ko ninyo og plano kon dili akong hangyoon ang Kongreso nga usbon ang pagkahan-ay. Wala gyud, wala moy... [pakpak]

Akong gihangyo ang Kongreso, kon wala sila—kon walay maayo nga plano alang sa mga mag-uuma ug puros lang komersyal nga transaksyon, maayo tingali nga wagtangon na lang ug ihatag na lang ang kwarta ngadto sa mga kongresista alang sa ilang pondo alang sa kalamboan. [katawa] O mas makatabang pa. Direkta. Dili mo? [katawa] O dili daw sila, Sir Frank. Ayaw na lang hilabti.

Akong gi-awhag pag-usab ang parehong balay balaoranan sa

Kongreso nga ipasar ang mas mabaloson nga batbat sa balaodnon nga magmugna sa Coconut Farmers' Trust Fund aron masiguro ang paspas nga paggamit sa pondo nga buhis gikan sa lubi alang sa kaayohan sa ug aron kahatagan og gahum ang mag-uuma sa lubi.

Atong giila ang dinalian nga panginahanglanon aron masiguro ang kalungtaran ug pagkaanaa sa mga kapanguhaan ug paglambo sa mga kapilian. Mahitungod niini, ako nagsalig nga si Secretary Cusi paspasan ang pag-ugmad sa walay-pagkahurot nga kakuhaan og enerhiya, ug ubsan pa ang pagsalig sa karaang kakuhaan og enerhiya sama sa karbon.

Sa kataposan, ang pagpalungtad sa atong mga ganansya naglangkob og nasudnong barog sa atong seguridad nga adunay katakos sa pagpanalipod sa mga hulga sa nasud gikan sa gawas o sulod niini. Si Defense Secretary Lorenzada, inubanan sa mga maisogon nga mga lalaki ug babayi sa atong armadong pwersa, ang naa sa unahan sa atong pakigbisog.

Kita naglaum og bulig alang sa mga paningkamot nga pamalaod nga adunay kalambigitan sa sistema sa pagpanalipod sama sa National Defense Act, ang Unified Military and Uniformed Personnel Separation, Retirement, and Pension Bill, ug ang pagbalik sa minando nga ROTC alang sa Grade 11 ug 12. [pakpak]

Importante kaayo. Kahibalo mo, kon mag-gira-gira, napulo sa napulo dili kabalo mogunit og pusil aron panalipdan iyang amahan ug inahan ug mga igsoong lalaki ug babayi. Kining mga batan-on karon, walay nay paghigugma sa nasud. Balik na lang sila dinhi.

Akong hunahuna ang ang bansay-militar maayo alang kanatong tanan. Kon dili, sagdi lang—sa shabu, taudtaud patay, krrrkkk! “Duterte: Extrajudicial killing. Report ngadto sa ICC.” Ah sige. Kon kamo makahatag kanako og maayo, hamugaway nga selda, init sa tingbugnaw, buot ko moadto—ug adunay airconditioning atol sa ting-init. Ug duaw sa kapikas, walay kutub, [katawa] aron kami magkasinabot.

Nasayod kita sa kamatuoran nga adunay mga panahon nga diha sa AFP ug PNP, sa ilang pagbuhat sa ilang mga katungdanan, mapasakaan og sumbong. Hatagan sila og libre nga ayudang legal aron tabangan nga patas-on ang ilang kadasig.

Mga kaubang lungsuranon, agi og paghulam sa mga pulong ni Churchill—ako kini, kini ako: misulod na kita karon sa panahon sa mga sangpotanan. Ang mga sangpotanan sa kon unsa ang atong gibuhat og wala gibuhat nga unta gibuhat atol sa unang katunga sa akong termino. Akong abagahon ang bug-os nga kaakohan alang niini. Isip Presidente, dili mahimo nga akong i-pasa—ang pagbasol sa kang bisan kinsa. Busa kini nganhi kanako.

Bisan tuod dili na nato mausab ang kagahapon, dili nato usikan ang kaugmaon. Akong mapusganun nga iduso ang pagpadayon sa mga programa nga atong gisugdan, apan kanunay sulod sa sukdanan sa balaod. Dili ako magpaka-sayod-adto o magpalabay lang sa oras sa nabilin nga mga tuig sa akong administrasyon. Dili ko kini istilo. [pakpak] Apan dili ako mohunong hangtud ako moabot sa kataposang badlis. Kana ug kana lamang ang higayon nga maingon nako nga nahuman ra gayud ang adlaw. [pakpak]

Ang atong tumong sa umaabot nga tulo ka tuig lamdag kaayo:

ang haruhay nga kinabuhi alang sa tanan, tanang Pilipino. Mihimo kita og mahinungdanong mga lakang ug nakakab-ot og mga kalamposan isip usa ka nasud sa miaging tulo ka tuig. Kini nga buylo kinahanglan magpadayon inubanan sa mas dakong kadasig sa umaabot nga tulo ka tuig og lapas na niini.

Akong damgo ang buhayag sa umaabot nga mga adlaw alang sa matag Pilipino. Akong damgo sa Pilipinas nga mas maayo pa kay sa Pilipinas nga akong gidakoan.

Kini ang akong panumpa ug pasalig alang sa tulo lang gyud ka tuig, hangtud akong mahimo. Kon dili na, pasayloa ako. Apan ako magpadayon sa pagtuman sa akong konstitusyonal nga katungdanan nga moalagad ug mopanalipod sa Pilipino, hangtud sa kataposang adlaw sa akong termino.

Bendisyonan sa Ginoo ang mga Pilipino.

Bendisyonan sa Ginoo ang Pilipinas.

Daghang Salamat. [pakpak]

PHOTO GALLERY

State of the Nation Address
of
Rodrigo Roa Duterte
President of the Philippines

President Rodrigo Roa Duterte is accorded foyer honors upon his arrival at the House of Representatives in Quezon City to deliver his Fourth State of the Nation Address on July 22, 2019. Accompanying the President is Armed Forces of the Philippines Chief of Staff General Benjamin Madrigal Jr. **SIMEON CELI JR./PRESIDENTIAL PHOTO**

President Rodrigo Roa Duterte is welcomed by Armed Forces of the Philippines Chief of Staff General Benjamin Madrigal Jr. upon his arrival at the House of Representatives in Quezon City to deliver his Fourth State of the Nation Address on July 22, 2019. **KING RODRIGUEZ/PRESIDENTIAL PHOTO**

President Rodrigo Roa Duterte greets some members of Congress before delivering his 4th State of the Nation Address at the House of Representatives in Quezon City on July 22, 2019. **KING RODRIGUEZ/PRESIDENTIAL PHOTO**

President Rodrigo Roa Duterte, Senate President Vicente Sotto III and House Speaker Allan Peter Cayetano sing the Philippine National Anthem before delivering his 4th State of the Nation Address at the House of Representatives in Quezon City on July 22, 2019. **KING RODRIGUEZ/PRESIDENTIAL PHOTO**

President Rodrigo Roa Duterte is joined by Senate President Vicente Sotto III and House Speaker Alan Peter Cayetano during the joint session of the 18th Congress and before delivering his Fourth State of the Nation Address on July 22, 2019. **SIMEON CELI JR./PRESIDENTIAL PHOTO**

President Rodrigo Roa Duterte bows his head in prayer during the Nation's Prayer before delivering his 4th State of the Nation Address at the House of Representatives in Quezon City on July 22, 2019. **SIMEON CELI JR./PRESIDENTIAL PHOTO**

President Rodrigo Roa Duterte delivers his 4th State of the Nation Address at the House of Representatives in Quezon City on July 22, 2019. **SIMEON CELI JR./**
PRESIDENTIAL PHOTO

President Rodrigo Roa Duterte's partner Cielito Avanceña and their daughter Veronica pose for posterity during the President's Fourth State of the Nation Address at the House of Representatives in Quezon City on July 22, 2019. **ALBERT ALCAIN/PRESIDENTIAL PHOTO**

Davao City First District Representative Paolo Duterte in the Session Hall as his father, President Rodrigo Roa Duterte, delivers his Fourth State of the Nation Address at the House of Representatives in Quezon City on July 22, 2019. **KING RODRIGUEZ/ PRESIDENTIAL PHOTO**

Rodrigo II, Isabelle and Omar Duterte in the gallery as their grandfather, President Rodrigo Roa Duterte, delivers his 4th State of the Nation Address at the House of Representatives in Quezon City on July 22, 2019. **JOEY DALUMPINES/PRESIDENTIAL PHOTO**

Former president Fidel Valdez Ramos gives a thumbs up gesture as President Rodrigo Roa Duterte acknowledges his presence while delivering his Fourth State of the Nation Address at the House of Representatives in Quezon City on July 22, 2019. Also in photo are former president Gloria Macapagal Arroyo and Joseph Ejercito Estrada. **SIMEON CELI JR./PRESIDENTIAL PHOTO**

President Rodrigo Roa Duterte takes a bow after delivering his Fourth State of the Nation Address at the House of Representatives in Quezon City on July 22, 2019. The President is flanked by Senate President Vicente Sotto III and House Speaker Alan Peter Cayetano. **REY BANIQUET/PRESIDENTIAL PHOTO**